

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Agnės Šimulienės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas
**Verslo sprendimo vertinimo taisyklė: lyginamieji aspektai ir
Lietuvos teismų praktika**

Vadovas: lekt. dr. Paulius Miliauskas
Recenzentas: lekt. Gintautas Bartkus

Vilnius
2016

TURINYS

TURINYS	2
IŽANGA	3
1. VERSLO SPRENDIMO VERTINIMO TAISYKLĖS LYGINAMOJI ANALIZĖ	7
1.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės kilmė ir samprata	7
1.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės objektas ir subjektas	9
1.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė bendrosios teisės tradicijos valstybėse.....	11
1.3.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Jungtinėse Amerikos Valstijose.....	11
1.3.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Jungtinėje Karalystėje.....	16
1.3.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Australijoje	18
1.4. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė kontinentinės teisės tradicijos valstybėse	21
1.5. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modeliai.....	27
1.6. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikšmė	29
2. VERSLO SPRENDIMO VERTINIMO TAISYKLĖ LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE	34
2.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas Lietuvos teismų praktikoje	34
2.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje kriterijai	40
2.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje reikšmė	42
IŠVADOS	46
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	49
SANTRAUKA	55
SUMMARY	56

IŽANGA

Temos aktualumas. Rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantys verslo dalyviai privalo laikytis nustatytų taisyklių bei kartu yra įpareigoti būti pasirengę priimti sprendimus. Verslas siejamas su nepastovumu, galimų rezultatų neapibrėžtumu, rizikingais sprendimais. Rizikingas verslo sprendimas gali būti apibrėžiamas kaip vykdamas bendrovės ūkinę – komercinę veiklą, priimamas sprendimas esant abejonei ir neapibrėžtumui dėl jo sukeliama padarinių¹.

Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo² (toliau – ABĮ) 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendrovė turi turėti vienasmenį valdymo organą – bendrovės vadovą bei 19 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad gali būti sudaromas kolegialus valdymo organas – valdyba. ABĮ 37 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad bendrovės kasdienę komercinę veiklą organizuoja vadovas, jis, bendrovės santykiuose su kitais asmenimis, bendrovės vardu veikia vienvaldiškai ir turi teisę vienvaldiškai sudaryti sandorius, išskyrus atvejus, kai bendrovės įstatuose numatytas kiekybinis atstovavimas. Svarbu paminėti, kad vadovaujantis ABĮ 34 straipsnio 4 dalimi, tokius svarbius sprendimus, kaip sprendimus dėl bendrovės veiklos strategijos patvirtinimo, sprendimus bendrovei tapti kitų juridinių asmenų steigėja, dalyve, sprendimus steigti bendrovės filialus ir atstovybes, investuoti, perleisti, nuomoti, įkeisti ilgalaikį bendrovės turtą ir kitus sprendimus, priima valdyba, o jeigu valdyba bendrovėje nesudaroma, šiuos sprendimus, vadovaudamasis ABĮ 37 straipsnio 10 dalies nuostatomis, priima bendrovės vadovas. Taigi apibendrinant pažymėtina, kad bendrovės valdymo organams suteikta teisė priimti daug svarbių ir tuo pačiu rizikingų sprendimų.

Negalima pamiršti, kad nepaisant to, kad bendrovės valdymo organai gali priimti daug svarbių sprendimų, jie privalo laikytis įstatymų bei kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų, priimti juos bendrovės ir jos akcininkų, o ne savo naudai. Kadangi verslas visada siejamas su siekiu gauti pelno iš bendrovės valdymo organų taip pat tikimasi, kad priimant sprendimus, bus siekiama šio tikslo, o veikiant konkurencijos sąlygomis ir vėl yra susiduriama su rizika.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, galima teigti, kad bendrovės valdymo organai vykdydami savo pareigas net ir kasdienėje veikloje susiduria su rizikingų sprendimų priėmimu, vadinasi ne visada priėmus sprendimus sulaukiama teigiamo rezultato.

¹ Jakuntavičiūtė, G. *Neteisėtumas kaip vadovo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlyga*. Socialinių mokslų studijos, 2012, t. 4(4), p. 1552.

² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.

Bendrovės akcininkai savo interesus gali apginti vadovaujantis ABĮ 16 straipsnio 1 dalies 5 punktu, kuriame nurodyta, kad bendrovės akcininkai turi teisę ginčyti priimtą sprendimą kreipiantis į teismą dėl bendrovės vadovo pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo bei reikalauti atlyginti dėl to susidariusią žalą bendrovei. Iš čia kyla klausimas, o kaip apsaugoti valdymo organo narius nuo asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus.

Kaip vienas iš teisinių instrumentų padedantis apsaugoti tiek bendrovės, jos akcininkų, o taip pat ir kreditorių interesus, tiek apribojantis vadovui kylančią atsakomybę dėl priimtų sprendimų, yra verslo sprendimo vertinimo taisyklė (angl. *business judgment rule*). Taisyklės taikymas kildinamas iš bendrosios teisės tradicijos valstybių teismų praktikos.

Temos aktualumą sąlygoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2013 metais priimta nutartis³, kurioje pirmą kartą *expressis verbis* buvo pavartota verslo sprendimo vertinimo taisyklės sąvoka (pažymėtina, kad Lietuvos teismų praktikoje ši taisyklė vadinama „verslo sprendimo“, o ne „verslo sprendimo vertinimo“ taisykle). Ši taisyklė LAT praktikoje plėtota ir 2014 m.⁴ – daug dėmesio buvo skirta problemai, kaip atskirti teisėtą vadovų prisiimamą verslo riziką, kuri yra būtina sėkmingai verslo plėtrai ir neturi sukelti civilinės atsakomybės, nuo rizikos, kuri daro žalą ne tik pačiai bendrovei, bet ir bendrovės kreditoriams ir kurios prisiėmimas teisine prasme netoleruotinas. LAT vadovavosi verslo sprendimo vertinimo taisykle grįsdamas savo sprendimus ir taip teismų praktikoje imta plėtoti verslo sprendimo vertinimo taisyklės doktrina.

Darbo tikslas. Remiantis užsienio valstybių patirtimi išanalizuoti ir palyginti pagrindines verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo koncepcijas, jų taikymo sąlygas ir šios taisyklės taikymą Lietuvos teismų praktikoje.

Darbo uždaviniai. Tam, kad būtų tinkamai bei visapusiškai pasiektas darbo tikslas, keliami šie uždaviniai:

1. Apibrėžti verslo sprendimo vertinimo taisyklės kilmę ir sampratą;
2. Apibrėžti ir palyginti Australijos įstatyme nustatytos ir teismų praktikoje taikomos bei Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Delavero valstijos teismų praktikoje suformuotos verslo sprendimo vertinimo taisyklės objektą ir subjektą;

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“, Nr. 3K-3-648/2013.

⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Metinis informacinis pranešimas*. ISSN 1822-4032. 2014, p. 20.

3. Išanalizuoti verslo sprendimo vertinimo taisyklę taikomą bendrosios teisės tradicijos valstybėse: JAV, Australijoje ir Jungtinėje Karalystėje, bei palyginti šiose valstybėse taikomos taisyklės koncepcijas;
4. Palyginti verslo sprendimo vertinimo taisyklę taikomą kontinentinės teisės tradicijos valstybėse: Vokietijoje, Čekijoje, Graikijoje ir Estijoje;
5. Išskirti verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modelius ir juos palyginti;
6. Įvertinti verslo sprendimo vertinimo taisyklės praktinę reikšmę;
7. Išanalizuoti, susisteminti verslo sprendimo vertinimo taisyklę taikomą Lietuvos teismų praktikoje bei palyginti ją su JAV Delavero valstijos teismų praktikoje suformuota taisykle.

Tyrimo metodai. Siekiant visapusiškai pasiekti darbo tikslą darbe naudojami įvairūs tyrimo metodai. Pagrindinis iš jų lyginimasis. Šis metodas naudojamas analizuojant tiek teisės aktus, tiek teismų praktiką bei mokslininkų nagrinėjamas problemas vertinant verslo sprendimo vertinimo taisyklę skirtingose valstybėse, ar atskirus jos elementus, siekiant išskirti pagrindinius jos taikymo kriterijus, bei koncepcijas. Šiuo metodu naudojamosi išskiriant kaip taikoma verslo sprendimo vertinimo taisyklė (tiesiogiai, netiesiogiai ar įstatymiškai) skirtingose teisinėse sistemose ir skirtingose valstybėse, siekiant nustatyti šios taisyklės taikymo reikšmę. Lyginamajai analizei pasirinktos bendrosios teisės tradicijos valstybės: Australija, JAV ir Jungtinė Karalystė dėl to, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas kildinamas iš šios teisės tradicijos valstybių teisės, bei dėl skirtingo taisyklės taikymo šiose valstybėse. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės palyginimui kontinentinės teisės tradicijos valstybėse pasirinktos šios valstybės: Vokietija, Čekija, Graikija, kuriose taisyklė nustatyta įstatyme, ir Estija – kaip viena iš Baltijos valstybių, dėl to artima Lietuvai. Šis metodas taikomas ir lyginant skirtingas verslo sprendimo vertinimo taisyklės koncepcijas, išskirtas JAV, siekiant apibrėžti panašumus ir skirtumus.

Lingvistinės analizės metodas naudotas aiškinant teisės aktų, teismų sprendimų formuluotes bei atskiras teisines sąvokas. Sisteminės analizės metodas naudojamas išskiriant verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymui būtinas sąlygas bei jos taikymą Lietuvos teismų praktikoje.

Vienas pagrindinių empirinių metodų yra mokslininkų straipsnių analizės metodas, kurio pagalba apibrėžta verslo sprendimo vertinimo taisyklės samprata.

Darbo originalumas ir svarbiausi šaltiniai. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė dėl savo naujumo Lietuvoje dar mažai nagrinėta. Trumpai šią taisyklę savo darbuose aprašė

P. Čerka⁵, R. Greičius⁶, G. Jakuntavičiūtė⁷. P. Čerka bei R. Greičius verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymą grindė protingumo pareigos reikalavimo kriterijais, bei aiškindami vadovų fiduciarines pareigas, o G. Jakuntavičiūtė – tirdama vadovo civilinę atsakomybę už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą.

Daugiau verslo sprendimo vertinimo taisyklė aprašyta užsienio autorių darbuose. Daugiausia darbe remtasi ir analizuota L. A. C. Giraldo⁸, S. M. Bainbridge⁹, A. Greenhow¹⁰, D. M. Branson¹¹, C. Gerner-Beuerle, P. Paech ir E. P. Schuster¹² bei kitų autorių darbais, Lietuvos ir užsienio šalių teisės aktais bei teismų praktika.

⁵ Čerka, P. *Ar vakarų valstybių teisėje valdymo organams nustatyti rūpestingumo pareigos (duty of care) principai ir standartai taikytini Lietuvos bendrovių teisei?* International Journal of Baltic Law., Nr. 1, 2002, p.57 - 75.

⁶ Greičius, R. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.

⁷ Jakuntavičiūtė, G. *Neteisėtumas kaip vadovo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlyga*. Socialinių mokslų studijos, 2012, t. 4(4).

⁸ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006.

⁹ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 5.

¹⁰ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sails*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999,

¹¹ Branson, D. M. *The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule*. 36 Val. U. L. Rev. 2002, p. 632.

¹² Gerner-Beuerle, C.; Paech, P.; Schuster, E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013.

1. VERSLO SPRENDIMO VERTINIMO TAISYKLĖS LYGINAMOJI ANALIZĖ

1.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės kilmė ir samprata

Pasak A. M. Eisenberg¹³ rūpestingumo pareiga yra pagrindinis teisinis reikalavimas bendrovių vadovams, nes ši pareiga padeda išvengti aplaidumo. Jei asmuo užima tokias pareigas, kurias vykdydamas susiduria su rizika padaryti kitam asmeniui žalos, jis privalo tas pareigas atlikti rūpestingai ir yra atsakingas už padarytą žalą, jei tokia atsiranda. Vadovų pagrindinė pareiga yra valdyti bendrovę, o tai apima gana nemažai skirtingų funkcijų. Vadovai turi stebėti bei prižiūrėti bendrovės veiklą, pasirinkti ir pakeisti, jei reikia, žemesniojo lygio vadovus, patvirtinti, koreguoti arba nepritarti finansiniams tikslams, pagrindiniams bendrovės planams ir veiksams, ir pagrindiniai klausimai yra susiję su bendrovės audito ir apskaitos principų bei atlikimo pasirinkimu. Taip pat vadovai privalo atlikti kitas funkcijas, kurios priskirtos jo atliekamoms funkcijoms.

Siekiant apriboti vadovui kilsiančią atsakomybę už sprendimus, sukėlusius žalą, bendrosios teisės tradicijos valstybėse privačių juridinių asmenų vadovų priimti sprendimai vertinami pasinaudojant verslo sprendimo vertinimo taisykle (ang. *business judgment rule*). Paprastai, pagal šią taisyklę laikoma, kad bendrovės vadovui atsakomybė nekils jei jo priimtas verslo sprendimas yra priimtas sąžiningai ir bendrovės interesais¹⁴.

Ši taisyklė buvo suformuluota Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) teismų praktikoje, kur nustatyta, kad vadovo priimti sprendimai negali būti peržiūrimi ar tikrinami, jei jie priimti sąžiningai ir naudingi bendrovei ar visiems jos akcininkams¹⁵. Ši taisyklė pirmą kartą taikyta dar 1829 m. Luizianos valstijos teismo nagrinėtoje byloje *Percy prieš Millaudon*¹⁶, kurioje teismas nusprendė apsaugoti nuo atsakomybės vadovus priėmusius verslo sprendimą sąžiningai ir išvengiant interesų konflikto. Teismo buvo nustatyta, kad nesvarbu sprendimo rezultatas – ar jis sėkmingas ar ne, nes priešingu

¹³ Eisenberg, M. A. *The Divergence of Standards of Conduct and Standards of Review in Corporate Law*. *Fordham Law Review*. 1993, p. 439.

¹⁴ Greičius, R. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. p. 139.

¹⁵ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 120.

¹⁶ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. *Bond Law Review*: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 34.

atveju sąžiningi ir kvalifikuoti asmenys vengtų eiti vadovo pareigas tai būtų žalinga akcininkams taip pat ir visai visuomenei¹⁷.

Bendrovių teisės doktrinoje išskiriami šie dvejopo pobūdžio standartai: elgesio (angl. *standard of conduct*) – nustatantis, kaip bendrovės vadovas turėtų elgtis ir kaip vykdyti jam nustatytas pareigas bei patikrinimo (angl. *standard of review*), nurodantis, kaip teismai sprenddami vadovo atsakomybės taikymo klausimus turėtų patikrinti ar buvo laikomasi nustatytų pareigų¹⁸. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė apibrėžiama taip pat dvejopai: dažniausiai ji suprantama kaip atsakomybės standartas (angl. *standard of liability*), o iš priešingos pusės ją galima paaiškinti kaip susilaikymo doktriną (angl. *abstention doctrine*) pagal kurią teismai privalo susilaikyti nuo priimtų sprendimų patikrinimo¹⁹. Taigi remiantis šiais apibrėžimais galima išskirti dvi verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo koncepcijas – atsakomybės standarto ir susilaikymo doktriną.

JAV verslo sprendimo vertinimo taisyklė yra kaip priemonė apsaugoti direktorių dėl sprendimo priėmimo – sprendimų priėmimo proceso vertinimas. Vertinama labiau ar buvo vadovautis procedūromis, o ne tai, ko direktorius pasiekė²⁰.

Verslo sprendimo vertinimo taisyklė turi daugelį aspektų. Pagrindė ji veikia kaip prezumpcija, apsauganti bendrovės vadovus nuo asmeninės atsakomybės už sąžiningai priimtus verslo sprendimus.

Šia taisykle tarsi užtikrinamas “saugus uostas” (angl. *safe harbor*) vadovams – jų veiksmai nenuginčijami jei buvo laikytasi nustatytų būtinų sąlygų. Iškilus ginčams, ši taisyklė yra priemonė, leidžianti teismams atmesti reikalavimą dėl žalos atlyginimo akcininkams bei padedanti išvengti sprendimo pakeitimo iš esmės, kas yra išimtinė verslo subjektų prerogatyva. Taip pat verslo sprendimo vertinimo taisyklė gali būti vertinama kaip teisinė priemonė reikalinga ekonomikos politikos vykdymui – ekonominės laisvės užtikrinimui bei ūkinės komercinės rizikos prisiėmimo skatinimui²¹.

Taisyklė paprastai taikoma pelno siekiančių bendrovių vadovų priimtiems sprendimams siekiant padidinti inovacijas, skatinti verslumą²². Vis dėl to yra bylų, kur

¹⁷ Gurrea-Martinez, A. *The Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US Jurisdictions*. Instituto Iberoamericano de Derecho y Finanzas (IIDF). Working Paper Series 2/2016. 2016. p. 4.

¹⁸ Eisenberg, M. A. *The Divergence of Standards of Conduct and Standards of Review in Corporate Law*. *Fordham Law Review*. 1993, p. 437.

¹⁹ Bainbridge, S. M. *The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 5.

²⁰ Janelyn, N. P. *The business judgement rule: Checking the autocracy in the boardroom*. *University of Santo Tomas Law Review (UST LR)*. 2007, p. 174.

²¹ Branson, D. M. *The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule*. 36 Val. U. L. Rev. 2002, p. 632.

²² Warburg, Y. A. *Rabbinic Authority– The Vision and the Reality*. Urim Publications ISBN-13: 978-9655241440. 2013, 341. p. 72.

verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikyta ir ne pelno siekiančių organizacijų vadovų sprendimams vertinti²³.

1.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės objektas ir subjektas

Siekiant išskirti ir palyginti verslo sprendimo vertinimo taisyklės objektą ir subjektą bus analizuojama Australijos įstatyme nustatyta ir teismų praktikoje taikoma bei JAV Delavero valstijos teismų praktikoje suformuota verslo sprendimo vertinimo taisyklė.

Logiška daryti išvadą, kad jei nebus verslo sprendimo nebus taikoma ir verslo sprendimo vertinimo taisyklė. Taigi taisyklė objektu gali būti išskiriamas verslo sprendimas, todėl būtina apibrėžti, koks būtent sprendimas bus vertinamas kaip verslo sprendimas, kuriam taikytina verslo sprendimo vertinimo taisyklė.

Pagal A. Greenhow²⁴ sąvoka „verslo sprendimas“ gali būti apibrėžiama, kaip sprendimas imtis veiksmų ar ne, iškilus klausimui verslo valdymo procese. Turi būti priimamas sprendimas – kažką daryti, ar ne, ir tai neapima vadovo nesugebėjimo vykdyti savo pareigų. Verslo sprendimas turi būti toks, kad jį priimant būtų siekiama numatyto tikslo.

Sprendimas turi būti priimamas dėl klausimo verslo valdymo procese, kaip pavyzdžiui iš nustatytų pagrindinių funkcijų valdybai, kurių dauguma susiję su aspektais nustatant ir įgyvendinant įmonės tikslus, planavimu ir biudžeto sudarymu, įmonės pelno didinimu, turto įsigijimu ir perleidimu, kapitalo didinimu. Akivaizdu, kad sprendimų pobūdis ir mastas priklauso nuo bendrovės dydžio, veiklos sudėtingumo ir bendrovės veiklos pobūdžio²⁵.

Australijos ASIC ir *Rich*²⁶ byloje, sąlyga, kad turi būti priimamas verslo sprendimas buvo apibrėžiama, kaip sąmoningai priimtas bei vykdomas sprendimas veikti, ar susilaikyti. Taip pat šioje ir byloje *Resolution Trust Corp* prieš *Acton*²⁷ buvo nurodyta, kad taisyklė nebus taikoma, kai vadovas nepriima sprendimo, nes vengia, atsisako vykdyti savo pareigas, arba nesugeba jų vykdyti.

²³ Goldschmid, H. J. *The fiduciary duties of nonprofit directors and officers: paradoxes, problems, and proposed reforms*. 23 J. CORP. L. 631, 632, 1998. p. 27.

²⁴ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 39.

²⁵ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 39.

²⁶ ASIC v. Rich, 2009, NSWSC 1229, 7277.

²⁷ Resolution Trust Corp v. Acton, 1994, 844 F Supp 300, 306 9 ND Tex.

JAV Delavero valstijos teismo byloje *Graham* prieš *Allis Chalmers Mane*²⁸ verslo sprendimo vertinimo taisyklė nebuvo taikoma, nes valdyba nenustatė ir nesiėmė priemonių, kad viename iš padalinių būtų išvengta antimonopolinių pažeidimų. Kitoje šio teismo byloje *Aronson* prieš *Lewis*²⁹ buvo nustatyta, kad taisyklė netaikoma, kai vadovas atsisako vykdyti savo pareigas arba sąmoningai nesiima veiksmų.

Taigi apibendrinant – verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma esant sąmoningai priimtam tikslingam sprendimui verslo valdymo procese. Nesant sprendimo nebus ir taisyklės objekto. Taisyklė nebus taikoma kai vadovas sąmoningai vengia vykdyti savo pareigas. Toliau tikslinga išsiaiškinti, taisyklės taikymo subjektą, t.y. kam priėmus verslo sprendimą, ši taisyklė bus taikoma.

Australijos bendrovių įstatymo 180 straipsnio 2 dalyje³⁰ apibrėžtoje verslo sprendimo vertinimo taisyklėje nurodyta, kad ji taikoma kai sprendimą priima direktorius ar kitas vadovas. Pagal A. Greenhow³¹, kitas vadovas apibrėžiamas kaip asmuo, kuris valdo bendrovę ar jos nuosavybę. Taigi tokie asmenys būtų valdybos nariai, bendrovės vadovas ar generalinis direktorius.

Australijos teismo byloje *Jesserson Holding Pty Ltd* prieš *Middle East Trading Consultants Pty Ltd*³² konstatuota, kad jei asmuo yra susijęs su bendrovės veiklos politikos nustatymu ar jos įgyvendinimu arba priima sprendimus dėl bendrovės valdymo, jis patenka į sąvokos „kitas vadovas“ apibrėžtį. Byloje *Hausmann* prieš *Smith*³³ buvo nuspręsta, kad į šios sąvokos apibrėžtį patenka ir bendrovės likvidatorius ar bankroto administratorius. Paminėtina, kad smulkiųjų akcininkų ir kitų darbuotojų priimtų sprendimų vertinimui verslo sprendimo vertinimo taisyklė netaikoma.

JAV teismų praktikoje šios taisyklės taikymas buvo praplėstas iki kontrolierių, laikinai einančių vadovo pareigas vyriausiųjų buhalterių, kontroliuojančių akcininkų, kai jie priėmė sprendimus, kurie paprastai priskiriami vadovo funkcijoms³⁴.

Pažymėtina, kad nustatant, kokias pareigas einančių asmenų priimtų sprendimų vertinimui taikoma verslo sprendimo vertinimo taisyklė, reikia remtis ne formaliu, užimamų pareigų vertinimu, bet turimais asmens įgalinimais verslo valdymo procese.

²⁸ *Graham v. Allis Chalmers Mane*, 1963, 41 Del Ch 78, 188 A2d 125.

²⁹ *Aronson v. Lewis*, 1984, 473 A.2d 805 (Del).

³⁰ Australian Corporations Act 2001. [interaktyvus] 2015 m. sausio 2 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2015C00003>>

³¹ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sails*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 40.

³² *Jesserson Holding Pty Ltd v. Middle East Trading Consultants Pty Ltd*, 1994, 13 ACSR 455 at 460.

³³ *Hausmann v. Smith*, 2006, 24 ACLC 688, 10.

³⁴ Vasiljevič, M. *Civil law and business judgement rule*. Annals FLB – Belgrade Law Review, Year LX, 2012, No.3. p. 13.

Iš esmės sunku palyginti skirtingose valstybėse taikomos verslo sprendimo vertinimo taisyklės subjektus, nes kiekvienoje valstybėje gali skirtis tiek pareigų pavadinimai, tiek atliekamos funkcijos, o taip pat ir bendrovių struktūra. Svarbiausia būtų paminėti, kad toliau darbe aprašant taisyklės taikymą, sąvoka „vadovas“ (jei nebus nurodyta kitaip) bus vartojama plačiaja prasme ir gali reikšti generalinį direktorių, direktorių, valdybos narį, padalinio vadovą ir kitą, bendrovės valdymo sprendimus priimančią asmenį.

1.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė bendrosios teisės tradicijos valstybėse

Verslo sprendimo vertinimo taisyklės bendrosios teisės tradicijos ir kontinentinės teisės tradicijos valstybėse taikymas yra nevienodas. Net ir tos pačios teisės tradicijos valstybėse ši taisyklė taikoma skirtingai. Palyginimui kaip verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma bendrosios teisės tradicijos valstybėse bus analizuojamas šios taisyklės taikymas JAV, Jungtinės Karalystės ir Australijos teisėje.

1.3.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Jungtinėse Amerikos Valstijose

JAV teisinėje literatūroje yra trys verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotės. Viena iš formuluočių yra JAV teisės instituto (toliau – ALI) pateikta formuluotė, kita – Delavero valstijos teismų precedentinėje teisėje, o trečia nustatyta JAV Modeliniame akcinių bendrovių įstatyme (angl. *Model Business Corporation Act*).

JAV teisės instituto formuluotė yra taikoma keliuose valstijų teismuose ir yra rekomendacinio pobūdžio. Ši formuluotė yra įtvirtinta ALI Bendrovių valdymo principų³⁵ (angl. *Principles of Corporate Governance*) 4.01(c) straipsnyje:

Vadovas, sąžiningai priimančias verslo sprendimus, įvykdo rūpestingumo pareigos reikalavimus, jei jis:

- 1) nėra asmeniškai suinteresuotas šio sprendimo turiniu;
- 2) yra pakankamai informuotas apie priimamo sprendimo turinį ir pagrįstai mano, kad, pagal esančias aplinkybes, jis tinkamas;
- 3) racionaliai mano, jog toks sprendimas yra geriausias bendrovės interesams.

Apibendrinant ALI suformuluotą verslo sprendimo vertinimo taisyklę, galima daryti išvadą, kad ši taisyklė nurodo, kaip vadovas turi elgtis siekdamas, kad nekiltų atsakomybė

³⁵ American Law Institute, Principles Of Corporate Governance: Analysis And Recommendations §4.01(C)(3) (1994).

už priimtą verslo sprendimą. Nustatyta, kad jei vadovas priėmė verslo sprendimą išvengdamas interesų konflikto, domėjosi, rinko informaciją apie jį ir turėjo tam sprendimui racionalų pagrindimą, tai jis verslo sprendimą priėmė nepažeisdamas rūpestingumo pareigos standarto. Ši verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotė apibrėžiama kaip rūpestingumo pareigos standartas, taisyklės apibrėžime nurodant kriterijus, kuriais pagrindžiamas šios pareigos įvykdymas. Taigi, iš esmės, ši taisyklė nustato, kaip vadovas turi priimti sprendimus, kad jam nekiltų atsakomybė už rūpestingumo pareigos standarto pažeidimą, todėl ši taisyklės formuluotė gali būti apibrėžiama kaip atsakomybės standartas.

JAV Delavero valstijos teismų taisyklės formuluotė yra glaustesnė. Pagal *Aronson* prieš *Lewis*³⁶ byloje pateikiamą verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotę, ji yra suprantama kaip prezumpcija, kad priimant verslo sprendimus bendrovės valdymo organo nariai veikia remdamiesi turima informacija, sąžiningai ir pagrįstai tikėdami, kad toks sprendimas bus priimtas atsižvelgiant į geriausius bendrovės interesus. Iš esmės teismo suformuluota taisyklė ta pati tik dar pridedama, jog nepaisant to, kad verslo sprendimas ir yra žalingas bendrovei įrodinėjimo pareiga tenka šaliai, abejojančiai tokiu sprendimu, kuri turi pateikti įrodymus paneigiančius prezumpciją³⁷.

Tačiau *Cede&Co* prieš *Technicolor*³⁸ byloje prezumpcija buvo paneigta dėl vadovų pasyvaus informacijos rinkimo priimant verslo sprendimą. Po šios bylos buvo nustatyta, kad įmonės valdymo organų nariai, prieš priimant verslo sprendimus, turi aktyviai rinkti informaciją, analizuoti galimus alternatyvius variantus.

Byloje *Robotti & Co LLC* prieš *Liddell ir kt.*³⁹ nurodyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė apsaugo vadovus nuo atsakomybės už savo sprendimus tol, kol verslo sprendimai priimami rūpestingai, sąžiningai ir nepiktnaudžiaujant suteikta diskrecija, nesukčiaujant, nepažeidžiant teisės, nešvaistant lėšų ir neturint asmeninio suinteresuotumo. Šios prielaidos yra preziumuojamos ir ši prezumpcija nepaneigiama tol, kol ieškinyje nurodyti konkretūs faktai nepatvirtina, kad yra priešingai. Kitaip tariant, vadovaudamasis verslo sprendimo vertinimo taisykle, teismas nepripažins priimto sprendimo negaliojančiu ir neabejos dėl jo pagrįstumo, kol sprendimas galės būti paaiškinamas kaip racionalus pasirinkimas. Šioje byloje, be kita ko, taip pat nustatyta, kad

³⁶ *Aronson v. Lewis*, 1984, 473 A.2d 805 (Del).

³⁷ Branson, D. M. *The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule*. 36 Val. U. L. Rev. 2002, p. 634-636.

³⁸ *Cede&Co. v. Technicolor, Inc.*, 1993, 634 A.2d. 345, 368-71 (Del.).

³⁹ *Robotti & Co LLC v. M. Liddell, R. E. Brooks., D. L. Houston, M. Liddell and D. Noles and CD Holding, L.L.C.*, 2010, C.A. No. 3128-VCN, 31-32 (Del).

ieškovui tenka pareiga pateikti įrodymus, o tiksliau, konkrečius faktus, paneigiančius prezumpciją.

JAV Delavero valstijos teismas byloje *Trenwick Am. Litig. Trust* prieš *Ernst & Young, L.L.P.*⁴⁰ nustatė, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė skirta užtikrinti vadovams teismų susilaikymą nuo jų geranoriškai, bendrovės interesais priimtų rizikingų sprendimų, vertinimo.

Pagal JAV Delavero teismų teisę, nustatyta, kad vadovai privalo laikytis šios fiduciarinių pareigų triados: rūpestingumo, sąžiningumo ir lojalumo pareigų. Nors taikant verslo sprendimo vertinimo taisyklę svarbios yra visos trys, tačiau labiausiai su šios taisyklės taikymu susijusi rūpestingumo pareiga⁴¹.

JAV Delavero valstijos teismo byloje *Graham* prieš *Allis-Chalmers Mfg. Co*⁴² rūpestingumo pareiga apibrėžiama kaip reikalavimas elgtis taip kaip elgtųsi protingas ir rūpestingas asmuo tokiomis ar panašiomis aplinkybėmis. Rūpestingumo pareiga kitoje šio teismo byloje *Smith* prieš *Van Gorkom*⁴³, apibrėžiama kaip vadovo pareiga priimti informuotus sprendimus.

Apibendrinant šias bylas galima nustatyti, kad JAV precedentų teisėje pagrindinis reikalavimas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo prezumpcijos užtikrinimui yra nepažeisti rūpestingumo pareigos standarto. Šiam reikalavimui įvertinti yra įtvirtinti tokie verslo sprendimo vertinimo taisyklės kriterijai: 1) bendrovės vadovas priėmė verslo sprendimą rūpestingai ir sąžiningai; 2) pagrįstai tikint, kad sprendimas priimtas atsižvelgiant į geriausius bendrovės interesus; 3) priėmė sprendimą turėdamas pakankamai informacijos bei išanalizavo galimas tokio sprendimo alternatyvas.

Vertinant nustatytus kriterijus, kyla klausimas, ką būtent teismas turėtų vertinti, ar priimtą verslo sprendimą, ar sprendimo priėmimo procesą. Byloje *In re The Walt Disney Co. Derivative Litig.*⁴⁴ buvo nurodyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė yra prezumpcija, jog priimdamas verslo sprendimą (angl. *in making business decision*) vadovas rėmėsi turima informacija, elgėsi sąžiningai ir pagrįstai tikėdamas, kad elgiasi geriausiai bendrovės interesais. Byloje *Paramount Commc'ns, Inc.* prieš *QVC Network, Inc.*⁴⁵ pažymėta, kad kai teismas remiasi verslo sprendimo vertinimo taisykle, jis įvertina

⁴⁰ *Trenwick Am. Litig. Trust v. Ernst & Young, L.L.P.*, 2006, 906 A.2d 168, 205 (Del. Ch.).

⁴¹ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 6.

⁴² *Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co.*, 1963, 188 A.2d 125, 130 (Del.).

⁴³ *Smith v. Van Gorkom*, 1975, 488 A.2d 858, 872 (Del.).

⁴⁴ *In re The Walt Disney Co. Derivative Litig.*, 2006, No. 411, 2005, C.A. No. 15452 (Del.).

⁴⁵ *Paramount Commc'ns, Inc. v. QVC Network, Inc.*, 1994, 637 A.2d 34, 45 n.17 (Del.)

ne rezultatus, bet vadovo elgesį. Taigi, darytina išvada, kad vertinamas sprendimo priėmimo procesas, o ne pats sprendimas, o tiksliau jo rezultatas.

Toliau tikslinga išsiaiškinti, šalių įrodinėjimo naštos paskirstymą. Kaip ir aukščiau minėtose bylose, taip pat ir byloje *Emerald Partners* prieš *R. P. Berlin, D. L. Florence, R. A. Sebastian, T. H. Strauss*⁴⁶ nurodyta, kad jei ieškovui nepavyksta įrodyti, kad verslo sprendimas buvo priimtas ne pagal nustatytus kriterijus, verslo sprendimo vertinimo taisyklė apsaugo tiek vadovą nuo atsakomybės, tiek jo sprendimą nuo vertinimo. Bet, jei ieškovas pateikia faktus, paneigiančius prezumpciją, kaip buvo nurodyta byloje *M. E. McMullin* prieš *W. F. Beran, et al*⁴⁷, atsakovui tenka našta įrodyti veiksmų „visą teisingumą“ (angl. *entire fairness*). Byloje *D. W. Krasner, G. J. Sheffield, M. Katz* prieš *J. R. Moffett, et al*⁴⁸ taip pat nurodyta, kad, kai verslo sprendimo vertinimo taisyklės prezumpcija paneigiama, visa įrodinėjimo našta perkeliama atsakovui.

Taigi JAV Delavero valstijos suformuotos taisyklės pagrindas yra tai, kad teismas taiko prezumpciją, jog vadovų sprendimai priimami pagal nustatytus kriterijus. Teismas nereikalauja šalies, kurios sprendimas ginčijamas, pateikti įrodymus, patvirtinančius nustatytus kriterijus. Visų pirma, ieškovas turi pateikti konkrečius faktus, paneigiančius prezumpciją ir tik tada kai bus nuginčyta ši prezumpcija, teismas ims vertinti priimtą sprendimą, o tiksliau, sprendimo priėmimo procesą ir įrodinėjimo našta bus perkeliama sprendimą priėmusiam atsakovui. Todėl šios taisyklės taikymas teismuose gali būti vertinamas kaip teismo susilaikymo, nuo verslo sprendimo priėmimo vertinimo, doktrina.

Toliau panagrinėsiu JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo nuostatas ieškant sąsajų su verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluote. JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo⁴⁹ 8.30(a) straipsnyje nurodytas vadovo elgesio standartas:

Vadovas, vykdydamas savo pareigas, turi veikti:

- 1) sąžiningai,
- 2) pagrįstai manydamas, kad elgiasi geriausiai bendrovės interesais.

Ši formuluotė panaši į ALI pateikiamą verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotę ir taip pat galėtų būti vertinama kaip taisyklės formuluotė apibrėžiant vadovo elgesio standartą.

⁴⁶ *Emerald Partners v. R. P. Berlin, D. L. Florence, R. A. Sebastian, T. H. Strauss*, 2001, 787 A.2d 85, 91 (Del.).

⁴⁷ *M. E. McMullin v. W. F. Beran, et al*, 2000, 765 A.2d 910, No. 611,1999 (Del.).

⁴⁸ *D. W. Krasner, G. J. Sheffield, M. Katz v. J. R. Moffett, et al*, 2003, 826 A.2d 277, 287 (Del.).

⁴⁹ Model Business Corporation Act. [interaktyvus] 2011 [žiūrėta 2016 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://apps.americanbar.org/dch/committee.cfm?com=CL270000>>.

Tačiau pagal M. P. Dooley⁵⁰, šis apibrėžimas tik nurodo vadovui kaip jis turėtų elgtis ir už šio standarto pažeidimą vadovui nekyla tiesioginė atsakomybė. Panašiai aiškina ir Komitetas, kūręs šį Modelinį akcinių bendrovių įstatymą. Komentuodamas 8.30 straipsnį pabrėžia, kad šiame straipsnyje išdėstyta, kaip turi elgtis vadovas vykdydamas savo pareigas, bet ne kaip teisingai priimti sprendimus. 8.30 straipsnyje nėra bandoma kodifikuoti verslo sprendimo vertinimo taisyklę, šiame straipsnyje tik nurodoma vadovui kokio elgesio iš jo gali būti tikimasi⁵¹.

Pasak J. F. Olson ir A. K. Briggs⁵² siekiant atskirti elgesio standarto reikalavimus nuo atsakomybės standarto, šis buvo nurodytas kitame – 8.31 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad vadovui nekyla asmeninė atsakomybė bendrovei ar jos akcininkams, kol ieškovas nepateikia įrodymų, kad vadovas, priimdamas sprendimus, elgėsi nesąžiningai arba nepagrįstai manė, kad elgiasi geriausiais bendrovės interesais, nebuvo pakankamai informuotas, elgėsi neobjektyviai, neskyrė pakankamai dėmesio verslo priežiūrai, arba neturėdamas tokios teisės, gavo iš to finansinės naudos, ar kitaip pažeidė teisę.

Šie kriterijai panašūs nustatytiems verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikalavimams, tačiau, pasak Komiteto⁵³, ir šia nuostata nebuvo siekiama kodifikuoti verslo sprendimo vertinimo taisyklę, bet, veikiau buvo siekiama pateikti taisyklės taikymo gaires, pareiškus ieškinį dėl vadovo atsakomybės, paliekant šios taisyklės taikymo prerogatyvą teismams. Taigi aiškinant JAV taikomą verslo sprendimo vertinimo taisyklę, pažymėtina, kad teismams suteikiama plati diskrecija šios taisyklės taikymui.

Toliau analizuojant JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo 8.31 straipsnio nuostatose nustatytus kriterijus, mano nuomone, jie vertintini kaip vadovo asmeninės atsakomybės dėl priimto sprendimo apsaugos standartas. Pagal straipsnyje nustatytus reikalavimus, kol ieškovas, neįrodo, kad buvo pažeisti nustatyti kriterijai, vadovui nekyla atsakomybė už priimtus sprendimus. Įvertinant šį atsakomybės standartą, darytina išvada, kad minėto straipsnio nuostatomis siekiama paskatinti teismą padidinti vadovo apsaugos lygį nuo atsakomybės už jo priimtus sprendimus.

Taigi palyginus JAV teisėje nustatytas skirtingas verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotes ir šios taisyklės taikymą, galima padaryti išvadą, kad ALI

⁵⁰ Dooley, M. P. *Rules, Standards, And The Model Business Corporation Act*. 74 Law and Contemporary Problems. 45-56. 2011, p. 49.

⁵¹ Committee on Corporate Laws of the Section of Business Law American Bar Association. *Model business corporation act annotated: official text with official comments and statutory cross-references, revised through 2005*. ISBN 1-59031-576-6. 2005. 8-41, p. 367-369.

⁵² Olson, J. F.; Briggs, A.K. *The Model Business Corporation Act And Corporate Governance: an Enabling Statute Moves Toward Normative Standards*. 74 Law and Contemporary Problems. 31-43. 2011, p-36.

⁵³ Committee on Corporate Laws of the Section of Business Law American Bar Association. *Model business corporation act annotated: official text with official comments and statutory cross-references, revised through 2005*. ISBN 1-59031-576-6. 2005. 8-67, p. 393.

formuluotė pateikia nurodymus kaip turėtų elgtis vadovas, panašiai galėtų būti aiškinamos ir JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo 8.30 straipsnio nuostatos. Nors, mano nuomone, įvertinus šio įstatymo komentarus, elgesio standartas aprašytas šioje normoje yra labiau rekomendacinio pobūdžio, nesukeliantis atsakomybės už šio standarto pažeidimą.

JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo 8.31 straipsnio nuostatose apibrėžiamas labiau kaip vadovo atsakomybės standartas, o JAV Delavero valstijos precedentų teisėje suformuota verslo sprendimo vertinimo taisyklė vertintina kaip teismo susilaikymo doktrina. Iš esmės šiose formuluotėse apibrėžiama:

1) JAV Modelinio akcinių bendrovių įstatymo 8.31 straipsnyje nurodyta, kad atsakomybė dėl priimto verslo sprendimo vadovui nekyla, kol ieškovas nepateikia įrodymų patvirtinančių, kad sprendimas priimtas ne pagal nustatytus kriterijus,

2) vadovaujantis JAV Delavero valstijos teismų nustatyta taisykle, teismas nevertina vadovo sprendimo kol, ieškovas neįrodo, kad verslo sprendimas buvo priimtas ne pagal nustatytus kriterijus.

Taigi pirmoji formuluotė nurodo, kada vadovui kyla atsakomybė, o antroji, kada teismas turėtų vertinti vadovo priimtą sprendimą.

Taip pat lyginant JAV teisėje nustatytas taisyklės formuluotes nustatyta, kad skirtingai priskiriama įrodinėjimo pareiga, dėl verslo sprendimo vertinimo taisyklės kriterijų patvirtinimo ar paneigimo. JAV Delavero valstijos precedentų teisėje taikomos taisyklės bei JAV Modeliniame akcinių bendrovių įstatyme apibrėžiamo atsakomybės standarto atvejais, ieškovas turi pateikti įrodymus paneigiančius teismų suformuotą prezumpciją – vadinasi įrodinėjimo pareiga tenka ieškovui. JAV teisės instituto verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluojamoje sampratoje įrodinėjimo pareiga, kad jo priimtas sprendimas atitinka visus taisyklėje nustatytus kriterijus tenka pačiam verslo sprendimą priėmusiam vadovui.

1.3.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Jungtinėje Karalystėje

Jungtinėje Karalystėje verslo sprendimo vertinimo taisyklė nėra įtvirtinta tiesiogiai teisės aktuose, o tai gali būti paaiškinama keliomis priežastimis. Pirma, rūpestingumo pareiga ir sugebėjimai yra subjektyvūs ir priklauso nuo įmonės valdymo organų narių asmeninių savybių. Todėl veiksmai, priimant verslo sprendimus, turėtų būti vertinami atsižvelgiant į jų asmenines savybes, į kiekvienos atskiros bylos faktus. Pažymėtina, kad Jungtinėje Karalystėje nustatytas rūpestingumo ir protingumo standartas yra taikomas lanksčiai

atsižvelgiant į įmonės rūšį bei į valdymo organų narių vaidmenį įmonės valdyme. Teismų praktikoje nurodyta, kad vadovai nėra patikėtiniai bendrąja šio žodžio prasme, jie yra asmenys valdantys verslą bei siekiantys naudoti bendrovei, ir kol jie veikia sąžiningai, nepiktnaudžiaudami valdžia, jie nebus atsakingi už klaidas⁵⁴.

Byloje *Santander UK plc prieš RA Legal Solicitors*⁵⁵ buvo nustatyta, kad vadovas gali veikti sąžiningai ir pagrįstai, bet aplaidžiai, ir tik netyčinis, įtikinamas nerūpestingumas, aplaidumas gali būti pateisinamas.

Antra, jei akcininkai nori pradėti veiksmus dėl bendrovės valdymo organo nario patraukimo teisinėn atsakomybėn dėl jo priimtų verslo sprendimų padarytos žalos, jie turi įvykdyti du reikalavimus:

- 1) įrodyti, kad bendrovė yra valdoma teisės pažeidėjo;
- 2) jų ginčijamas sprendimas negali būti pasirašytas akcininkų.

Paminėtina, kad Jungtinėje Karalystėje, priešingai nei JAV, nėra numatyta, kad advokatams, atstovaujantiems akcininkus, nebus apmokama, jeigu teismas nepriims jiems palankaus sprendimo, kas skatintų šios teisės srities aktyvumą. Todėl jurisdikcijose, kuriose vadovų sprendimams taikomas žemas peržiūrėjimo standartas ir kuriose yra mažesnė aktyvaus bylinėjimosi tikimybė, nėra reikalinga sukurti papildomų įrankių, kurie drąsintų vadovus rizikuoti.

Trečia, vertinant verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikšmę manoma, kad kitos teisinės priemonės bei šaltiniai pripažįstami efektyvesniais. Pavyzdžiui kaip vienas iš asmeninės vadovų atsakomybės už padarytą žalą dėl nerūpestingumo (išskyrus šiurkštą nerūpestingumą ir neatsargumą) apsaugos būdų yra draudimo sutartis⁵⁶. Nors, mano, nuomone tai neturėtų būti vertintina kaip atsakomybės apsaugos būdas, nes šis būdas tik padeda išvengti vadovui materialinių nuostolių, tačiau atsakomybė už priimtą sprendimą vis dėl to būtų priskiriama jam.

Nors Jungtinėje Karalystėje ir nėra tiesiogiai nurodytas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas, Jungtinės Karalystės Bendrovių įstatymo⁵⁷ 1157 straipsnyje yra formuluotė labai panaši į verslo sprendimo vertinimo taisyklę. Joje nurodyta, kad bendrovės valdymo organo narys gali būti atleistas nuo atsakomybės dėl aplaidumo, pareigingumo ar piktnaudžiavimo pasitikėjimu, pažeidimo byloje, jei, atsižvelgiant į

⁵⁴ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 133-134.

⁵⁵ *Santander UK plc v. RA Legal Solicitors*, 2014, EWCA Civ 183.

⁵⁶ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 134-137.

⁵⁷ Companies Act. [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/1157?view=plain>>.

bylos aplinkybes nustatoma, kad jis veikė sąžiningai ir protingai (angl. *honestly and reasonably*). Tačiau tokia formuluotė neįpareigoja teismo ja remtis, jei, teismo nuomone, buvo pažeisti sąžiningumo ir protingumo principai⁵⁸.

Yra teigiama, kad nors Jungtinėje Karalystėje tiesiogiai nėra įtvirtinta verslo sprendimo vertinimo taisyklė, teismų praktikoje daugeliu atžvilgių, šios taisyklės taikymas numanomas, nes teismai taiko nesikišimo doktriną, jei vadovas priima informuotą, sąžiningą sprendimą, neįsipainiodamas į interesų konfliktą⁵⁹.

Jungtinės Karalystės teismo byloje *Commonwealth Oil & Gas Co Ltd* prieš *Baxter*⁶⁰ bei kitoje byloje *Gillespie Investments Ltd* prieš *Gillespie*⁶¹ buvo nutarta, kad teismas vadovaudamasis Jungtinės Karalystės Bendrovių įstatymo 1157 straipsnio nuostatomis, gali atleisti asmenį nuo atsakomybės jei jis elgėsi sąžiningai, protingai.

Taigi, nepaisant to, kad Jungtinėje Karalystėje nėra *expressis verbis* įtvirtintas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas, Bendrovių įstatymo 1157 straipsnyje yra panaši kaip šios taisyklės formuluotė, kuria vadovaudamasis teismas gali atleisti asmenį nuo atsakomybės už rūpestingai ir sąžiningai priimtus verslo sprendimus.

1.3.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė Australijoje

Australijoje 2000 m. kovo 13 d. įsigaliojo įstatyminė verslo sprendimo vertinimo taisyklė. Ši taisyklė po 10 metų debatų ir diskusijų įtvirtinta Bendrovių įstatymo 180 straipsnio 2 dalyje⁶². Ši taisyklė veikia kaip vadovo priėmusio verslo sprendimą apsauga nuo atsakomybės jei sprendimas priimtas sąžiningai ir rūpestingai. Įstatyme nurodyta, kad bendrovės vadovas rūpestingai vykdo savo pareigas ir įgaliojimus nepažeisdamas teisės jei:

- 1) priima sprendimą sąžiningai dėl tinkamo tikslo;
- 2) neturi asmeninio suinteresuotumo dėl sprendimo dalyko;
- 3) yra informuotas apie priimamo sprendimo dalyką ta apimtimi, kurią jis pagrįstai mano esant pakankama;

⁵⁸ Pasban, M. R. et al. *Section 727 and the Business Judgement Rule: A Comparative Analysis of Company Directors' Duties and Liabilities in English and United States Law*. University Journal of Transnational Law & Policy. 1997, p. 220.

⁵⁹ Gerner-Beuerle, C.; Paech P.; Schuster E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 117.

⁶⁰ *Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v. Baxter*, 2007, CSOH 198.

⁶¹ *Gillespie Investments Ltd v. Gillespie*, 2010, CSOH 113.

⁶² Australian Corporations Act 2001. [interaktyvus] 2015 m. sausio 2 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2015C00003>>

4) protingai tiki, kad sprendimas atitinka geriausius bendrovės interesus⁶³.

Esminis tikslas pagal A. Greenhow⁶⁴, dėl kurio verslo sprendimo vertinimo taisyklė įtvirtinta įstatyme, yra siekis apsaugoti vadovą nuo atsakomybės vykdant savo pareigas. Nepaisant to, ji nepanaikina vadovo atsakomybės ir, galima sakyti, yra nuginčijama prezumpcija, kad direktorius pažeidė rūpestingumo pareigą, jei keturi nustatyti reikalavimai nėra įvykdyti.

Australijoje taisyklės taikyme svarbi byla *ASIC* prieš *Rich*⁶⁵. Pagal M. Legg ir D. Jordan⁶⁶ šioje byloje verslo sprendimo vertinimo taisyklė buvo *prikelta* Australijos bendrovių teisėje todėl, kad įrodė jog taisyklė yra pajėgi apsaugoti vadovų atsakomybę tokiose bylose, kur nagrinėjami vadovų pareigų pažeidimai. Aukščiau minėtoje byloje buvo nustatyta: 1) kuriai šaliai tenka įrodinėjimo pareiga; 2) kokie vadovui yra keliami informuotumo reikalavimai dėl sprendimo dalyko; 3) kaip nustatyti, ar reikalavimas, protingai tiki, kad sprendimas atitinka geriausius bendrovės interesus, yra patenkintas.

Taigi minėta byla svarbi dėl to, kad Australijoje nuo verslo sprendimo vertinimo taisyklės įtvirtinimo įstatymiškai iki pat bylos *ASIC* prieš *Rich* taisyklė nebuvo sėkmingai pritaikyta. Dėl to ji susilaukė nemažai kritikos, buvo teigiama, kad vyresnieji, kvalifikuoti, ir potencialūs vadovai, ypač neseniai senatvės pensijos amžiaus sulaukę vadovai, atsisakė, vengė vadovų pozicijų dėl asmeninės atsakomybės rizikos bei norėdami apsaugoti savo reputaciją. Daugelio vadovų manymu nebebuvo teisingo balanso tarp rizikos ir atlyginimo, kitaip sakant, rizika buvo didesnė už naudą einant vadovo pareigas⁶⁷.

ASIC prieš *Rich*⁶⁸ byloje taip pat buvo nustatyta, kad įstatyme nėra tiksliai nurodyta kam tenka įrodinėjimo pareiga siekiant taikyti verslo sprendimo vertinimo taisyklę. Teismo nuomone įrodinėjimo pareiga tenka vadovui priėmusiam sprendimą, nes jis turi daugiausia informacijos ir žinių dėl keturių reikalaujamų elementų įvykdymo. Taip pat byloje pažymėta, kad įrodinėjimo našta priskyrus vadovui, bus užtikrintas visų verslo sprendimo elementų reikalaujamų pagal verslo sprendimo vertinimo taisyklę tikslus nurodymas, kas padės teismams kruopščiai išnagrinėti bylas susijusias su verslo sprendimo vertinimo taisykle. Esą teisėjai stokoja informacijos ir įgūdžių reikalingų

⁶³ Hartley, J. *Director Liability for Insolvent Trading: Why a Business Judgment Rule is Appropriate*. ANU College of Law Research Paper No. 12-21. 2011, p. 28.

⁶⁴ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sails*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 37.

⁶⁵ *ASIC v. Rich, 2009, NSWSC 1229, 7277*.

⁶⁶ Legg, M.; Jordan, D. *The Australian business judgment rule after ASIC v Rich: balancing director authority and accountability*. 34(2) Adelaide Law Review 179. 2013, p. 403.

⁶⁷ Legg, M.; Jordan, D. *The Australian business judgment rule after ASIC v Rich: balancing director authority and accountability*. 34(2) Adelaide Law Review 179. 2013, p. 407.

⁶⁸ *ASIC v. Rich, 2009, NSWSC 1229, 7277*.

įvertinti verslo sprendimus, verslas savaime yra rizikingas, o verslo sprendimo, kokybė ne visada gali būti vertinama pagal tiesioginį rezultatą. Todėl atsakomybė už sprendimą, atnešusį žalos, atgrasytų vadovus prisiimti verslo riziką ir apskritai asmenis užimti vadovaujamas pareigas.

Panašiai teismas nusprendė ir byloje *ASIC prieš Fortescue Metals Group Ltd*⁶⁹, kur buvo nustatyta, kad pareiga įrodyti, jog verslo sprendimas atliktas sąžiningai ir tinkamu tikslu tenka sprendimą priėmusiam asmeniui.

Teismas pažymėjo, kad nustatant, ar priimant sprendimą yra patenkinti informuotumo reikalavimai, yra svarbūs keli veiksniai. Pirmiausia įvertinamas sprendimo reikšmingumas, tada reikalingas laikas informacijai gauti, po to išlaidos susijusios su informacijos gavimu, tada vadovo patirtis tuo klausimu, įvertinama bendrovės padėtis ir galimybė apsvarstyti klausimą valdyboje ir galiausiai nustatoma ar vadovui prieinama esminė informacija. Pažymėtina, kad teismas atmetė ieškovo reikalavimą, jog vertinant sprendimo informuotumą reikėtų įvertinti ne tik tai, ką vadovas žinojo, bet ir tai, ką jis turėjo žinoti.

Šioje byloje buvo apibrėžtas ir reikalavimas, kad vadovas protingai tiki jog sprendimas atitinka geriausius bendrovės interesus. Vadovo tikėjimas vertinamas kaip protingas, jei jis buvo grindžiamas priežastimis arba motyvais (dėl motyvų reikia argumentuotai įtikinti teisėją). Kaip protingas tikėjimas nebus vertinama jei protingas žmogus tokioje pozicijoje nebūtų galėjęs taip manyti.

Taigi Australijos įstatyme nustatyta verslo sprendimo vertinimo taisyklė gali būti apibrėžiama labiau kaip atsakomybės standartas. Bendrovių įstatymo 180 straipsnio 2 dalyje nustatyti kriterijai, kurių nepažeidus, atsakomybė už priimtus sprendimus vadovui nekils. Nepaisant to, kad taisyklė nustatyta įstatymo lygmeniu, jos taikymas nėra aiškus, kas apsunkina jos taikymą ir tik teismų praktikoje buvo nustatyta, kam tenka įrodinėjimo našta bei paaiškinti, patikslinti įstatyme nustatyti kriterijai.

Išanalizavus verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymą JAV, Jungtinėje Karalystėje ir Australijoje, matome, kad jos taikymas ir įtvirtinimas skiriasi. JAV ši taisyklė įtvirtinta teismų praktikos doktrinoje, Australijoje ši taisyklė įtvirtinta įstatyme, o Jungtinėje Karalystėje taikoma netiesiogiai – vadovams nustatyti reikalavimai elgtis sąžiningai ir protingai, tačiau teismams paliekama prerogatyva įvertinti ar buvo pažeisti sąžiningumo ir protingumo principai.

JAV Delavero valstijos teismų praktikoje suformuotos verslo sprendimo vertinimo taisyklė koncepcija aiškintina yra kaip prezumpcija, kad bendrovės valdymo organo

⁶⁹ *ASIC v. Fortescue Metals Group Ltd*, 2011, 190 FCR 364, 197.

nariai priima sprendimus vadovaudamiesi nustatytais reikalavimais, ir net jei priimtas sprendimas yra žalingas bendrovei, įrodinėjimo pareiga tenka šaliai, kuri turi pateikti įrodymus paneigiančius prezumpciją. Australijos įstatyme nustatytoje verslo sprendimo vertinimo taisyklėje nėra nurodyta, kam tenka įrodinėjimo našta, todėl čia vertintina Australijos teismų praktika, kurioje nurodyta, kad, įrodinėjimo pareiga tenka vadovui priėmusiam ginčijamą sprendimą.

1.4. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė kontinentinės teisės tradicijos valstybėse

Kontinentinės teisės tradicijos valstybėse verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma taip pat skirtingai. Pagal C. Gerner-Beuerle, P. Paech, E. P. Schuster tyrimą⁷⁰ ši taisyklė kaip kodifikuotas teisinis institutas išplito daugelyje Europos jurisdikcijų. Pirmoji šalis nustačiusi taisyklę, buvo Vokietija, vėliau pasekė Portugalija, Rumunija, Kroatija, Graikija, Čekija. Vis dėl to dauguma Europos valstybių nėra aiškiai suformuluoto verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo. Dėl to teismams suteikta plati diskrecija vertinti vadovų veiklą ir jiems nustatytos rūpestingumo pareigos vykdymą.

Nuo 2005 metų lapkričio mėnesio Vokietijos akcinių bendrovių įstatymo 93 straipsnio 1 dalyje nustatytas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas⁷¹. Šio įstatymo⁷² 93 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma jei verslo sprendimai priimami:

- 1) turint pakankamai informacijos;
- 2) nesukeliant interesų konflikto;
- 3) geriausiais bendrovės interesais.

Reikalavimo, kad veikė geriausiais bendrovės interesais vadovas nebus įvykdes, jei dėl neatsakingumo neįvertino ar neteisingai įvertino verslo sprendimo riziką. Pagal Vokietijos teisę įrodyti, kad įvykdyti visi nustatyti reikalavimai, tenka vadovui⁷³. Pasak M. Vasiljevič⁷⁴ skirtingai nei JAV, Vokietijoje rūpestingumo pareigos reikalavimas negali būti sumažinamas bendrovės įstatuose. Be to, vadovai negali būti atleidžiami nuo

⁷⁰ Gerner-Beuerle, C.; Paech P.; Schuster E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 117.

⁷¹ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGS Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 35.

⁷² Aktiengesetz. Art. 1 G v. I 2565. [interaktyvus] 2015 m. gruodžio 22 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/_93.html>.

⁷³ Gerner-Beuerle, C.; Paech P.; Schuster E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 110.

⁷⁴ Vasiljevič, M. *Civil law and business judgement rule*. *Annals FLB – Belgrade Law Review*, Year LX, 2012, No.3. p. 31.

atsakomybės dėl priimto sprendimo, net jei priimtam sprendimui ir buvo pritarusi valdyba.

Pasak K. Madisson⁷⁵ nors verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas Vokietijoje nustatytas akcinių bendrovių įstatyme ši taisyklė taikoma ne tik akcinių bendrovių bet ir uždaryjū akcinių bendrovių valdyme priimamiems sprendimams vertinti. Teismai šios taisyklės taikymą pradėjo nuo pat jos įtvirtinimo. Jau 2005 m. lapkričio 22 d. sprendime⁷⁶ Federalinis Teisingumo Teismas konstatavo, kad, vadovui priėmus sprendimą viršijant savo įgaliojimus, jam kyla atsakomybė dėl tyčinio fiduciarinių pareigų pažeidimo.

Taigi Vokietijoje nustatytos verslo sprendimo vertinimo taisyklės pagrindas yra vadovo atsakomybės už priimtą sprendimą apsauga, jei jis elgiasi pagal nustatytus kriterijus. Todėl darytina išvada, kad taisyklė nustatyta pateikiant elgesio standartą, kuriuo vadovaujantis turi elgtis vadovas, siekdamas išvengti asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus. Nors K. Madisson nuomone⁷⁷, teismai neturėtų nustatyti „kompetentingo vadovo“ kaip pavyzdžio pagal, kurį būtų vertinami verslo valdymo veiksmai. Vietoj to, jie turėtų vertinti vadovavimo pareigų atlikimą konkrečiose situacijose, taip mažinant teismų kišimąsi vertinant jau priimtus sprendimus.

Pasak G. Wagner⁷⁸ Vokietijoje nustatyta verslo sprendimo vertinimo taisyklė gali būti vertinama kaip pažodinis JAV nustatytos verslo sprendimo vertinimo taisyklės vertimas išskyrus vieną išimtį – Vokietijoje įrodinėjimo našta, kad priėmė sprendimą atitinkantį įstatyme nustatytus reikalavimus, tenka vadovui. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo esminis pagrindas yra rūpestingumo pareiga, o neištikimas, nelojalus vadovas niekada nebus apsaugotas šios taisyklės. Taip pat teismų praktikoje nusistovėjusi prezumpcija, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė netaikoma, kai sprendimai priimami pažeidžiant įstatymus ar bendrovės įstatus, kitaip tariant, verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymu negali būti pateisinami neteisėti veiksmai.

Mano nuomone, Vokietijos akcinių bendrovių įstatymo 93 straipsnio 1 dalyje nustatyta ir JAV Delavero valstijos teismų taikoma verslo sprendimo vertinimo taisyklė skiriasi iš esmės labiau tuo, kad Vokietijos nustatyta taisyklė labiau vertintina kaip atsakomybės standartas, kad vadovui įrodžius visus nustatytus kriterijus, jam nekils

⁷⁵ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 35.

⁷⁶ Kinowelt (2005). Bundesgerichtshof, 2006, I StR 571/04, NJW 453.

⁷⁷ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 35-36.

⁷⁸ Wagner, G., *Officers' and Directors' Liability Under German Law — A Potemkin Village*. Theoretical Inquiries in Law 16.1. 2015. p. 74-75.

atsakomybė už priimtą sprendimą, o, vadovaujantis JAV Delavero valstijos teismų precedentų teisėje suformuota taisyklė, preziumuojama, kad vadovas priimdamas sprendimus vadovaujasi nustatytais kriterijais ir, tik ieškovui įrodžius priešingai, teismas vertina priimtus sprendimus.

Svarbu paminėti, kad kaip bebūtų įtvirtinamas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas, kad ji reikšminga, bei reikalinga ją taikyti, nurodyta ir teismų praktikoje. Byloje *Anders* prieš *Falkenhausen*⁷⁹ taisyklė buvo apibrėžiama kaip saugus uostas reikalingas vadovams, kad būtų išvengta sąstingio versle, kuris būtų nepalankus ne tik bendrovei ir jos akcininkams, bet ir visai ekonomikai. Vėliau, byloje *Kirch Group Litigation Pool* prieš *Deutsche Bank, Breuer*⁸⁰, kurioje vadovui buvo pareikštas reikalavimas atlyginti daugiau nei 900 mln. Eur žalą, teismas pabrėžė verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikšmę. Buvo nustatyta, kad didelės materialinės atsakomybės problema buvo ne tai, kad neteisinga vadovo atžvilgiu laikyti jį asmeniškai atsakingu už žalą, nes jis negalės tokio dydžio žalos atlyginti. Atvirkščiai, susirūpinimą kelia pasekmės, kurias sukuria tokios asmeninės atsakomybės grėsmė. Vadovą, kuris rizikuoja asmeniniu turto, tai skatins vengti rizikingų sprendimų. Toks elgesys nėra naudingiausias akcininkams kaip ir verslo savininkams, nors akcininkai, žinoma, taip pat rizikuoja, tačiau jie gali sumažinti savo riziką paskirstydami investicinius portfelius. Taigi teismas patvirtina verslo sprendimo vertinimo taisyklės teisinę galią, bei pabrėžia jos taikymo naudą.

Toliau trumpai, kad išsiaiškinti ir palyginti verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo ypatumus, išskirti jos taikymo reikšmę, apžvelgsiu Čekijoje, Graikijoje ir Estijoje nustatytą reguliavimą.

Čekijoje bendrovių vadovams privaloma laikytis nustatytų procedūrų priimant verslo sprendimus⁸¹. Akcinių bendrovių įstatyme, kuris taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d., yra nuostatų, kuriose aiškiai pripažįstamas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas su tikslu suteikti komfortą („saugų uostą“), kad išrinkti bendrovių vadovai (t.y. direktoriai, valdybos nariai), žinotų jog jiems nekils atsakomybė už bendrovės nuostolius, patirtus kaip jų veiksmų pasekmė, kol jie bus atliekami tinkamai, pagal nustatytus reikalavimus. Visi išrinkti bendrovės organų nariai privalo vykdyti savo pareigas rūpestingai. Tai apima du elementus:

1) lojalumą, kuris reiškia bendrovės interesų viršenybę prieš vadovo, arba bet kurios trečiosios šalies interesus. Lojalumo pažeidimas visada yra taip pat ir rūpestingo bei

⁷⁹ *Anders v. Falkenhausen*, 2012, NZG, 644, 649.

⁸⁰ *Kirch Group Litigation Pool v. Deutsche Bank, Breuer*, 2013, Az. 5 U 2472/09 WM 795.

⁸¹ Laštovičkova, L. *The Business Judgment Rule*. Legal and Tax Consultancy in Central and Eastern Europe. [interaktyvus] 2014 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.bnt.eu/en/legal-news/1783-the-business-judgment-rule>>.

apdairaus verslininko pareigos pažeidimas, todėl ir nėra saugomas verslo sprendimo vertinimo taisykle. Pagal A. Ponta ir R. N. Catana⁸² pareiga įrodyti, kad veikia bendrovės interesais tenka vadovui, tik tada, jei jo sąžiningumas buvo užginčytas ieškovų. Pripažįstama, kad vadovui neįmanoma įrodyti savo sąžiningumą, todėl ši našta yra perkeliama ieškovams;

2) reikiamų įgūdžių ir apdairumo reikalavimą. Pagal įstatymą, veikiantis su reikiamais įgūdžiais ir apdairiai reiškia, kad asmuo, kuris padarė verslo sprendimą galėjo pagrįstai manyti, kad jis padarė informuotą sprendimą naudingiausią bendrovei. Šiuo būdu, verslo sprendimo vertinimo taisyklė iš esmės nustato, kad verslo sprendimai nebus vertinami kol jie bus priimami nepažeidžiant rūpestingumo pareigos, bei juos priėmusieji nebus atsakingi jei dėl jų priimtų sprendimų bendrovė patyrė nuostolių ar žalos. Praktikoje tai reiškia, kad vadovas priimdamas sprendimą visada turi gauti reikiamą informaciją, reikalingą priimti informuotam sprendimui, bei sprendimas turėtų būti naudingiausias bendrovei. Jeigu vadovas neturi konkrečiam sprendimui priimti reikalingų žinių ar įgūdžių, jis turi konsultuotis su ekspertu, siekiant kuo geriau suprasti dalyko esmę. Taip pat patartina visada tinkamai dokumentuoti visus svarbus sprendimus⁸³.

Vertinant Čekijoje nustatytą verslo sprendimo vertinimo taisyklę, paminėtina, kad nuostatose pateikiama, kaip turi elgtis vadovas siekdamas išvengti atsakomybės už priimtus sprendimus. Todėl darytina išvada, kad pagrindinis šios taisyklės taikymo tikslas yra užtikrinti vadovams atsakomybės už priimtus sprendimus apsaugą, todėl ji gali būti vertinama kaip atsakomybės standartas. Svarbu pabrėžti, kad pagal Čekijoje nustatytą taisyklę, įrodinėjimo našta, kad vadovas priimdamas sprendimus pažeidė rūpestingumo pareigos reikalavimus, tenka ieškovui.

Graikijoje verslo sprendimo vertinimo taisyklė nustatyta⁸⁴ įstatymo Nr. 3604/2007 22 straipsnyje, kuris perkėlė „apdairaus (angl. *prudent*) šeimos tėvo (*pater familias*)“ kriterijus „apdairaus (angl. *prudent*) vadovo“ apibūdinimui. Siekiant šios taisyklės taikymo, įrodinėjimo našta tenka vadovams. Vadovai turi teisę įrodyti, savo sąžiningumą, patvirtinti, kad rinko informaciją dėl priimamo sprendimo bei pateikti įrodymus, kad verslo sprendimai priimti geriausiais bendrovės interesais.

⁸² Ponta, A.; Catana, R. N. *The business judgement rule and its reception in European countries*. The Macrothème Review 4(7). 2015. p. 138.

⁸³ Laštovičková, L. *The Business Judgment Rule*. Legal and Tax Consultancy in Central and Eastern Europe. [interaktyvus] 2014 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.bnt.eu/en/legal-news/1783-the-business-judgment-rule>>.

⁸⁴ Ponta, A.; Catana, R. N. *The business judgement rule and its reception in European countries*. The Macrothème Review. 2015. p. 139.

Jei vadovas neįrodo reikalaujamo apdairumo, kruopštumo lygio, jis gali būti atsakingas už bet kokius nuostolius, kuriuos dėl to patyrė bendrovė. Vertinant valdymo organo nariams reikalaujamą kruopštumo lygį jis gali skirtis, atsižvelgiant į jų pareigas, suteikiamas galias bendrovės valdyme. Taigi pagal Graikijos teisę vadovas negali būti laikomas atsakingu už rūpestingai, turint pakankamai informacijos bei išimtinai bendrovės interesais priimtą verslo sprendimą⁸⁵. Vertinant pateiktą apibrėžimą pažymėtina, kad Graikijoje verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymu siekiama apsaugoti vadovus nuo asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus, taigi taikoma koncepcija gali būti vertintina kaip atsakomybės standartas.

Analizuojant Estijoje galiojančią tvarką, nustatyta, kad Estijoje yra nustatyta atsakomybė už nerūpestingumą, tačiau aiškaus verslo sprendimo vertinimo taisyklės įtvirtinimo nėra. Vis dėl to teismuose nustatant atsakomybę dėl nuostolingų verslo sprendimų, iš esmės vertinamas ne sprendimo rezultatas, o verslo sprendimo priėmimo procesas⁸⁶.

Estijos civilinio kodekso⁸⁷ 138 straipsnyje yra nustatytas reikalavimas, kad teisės turi būti įgyvendinamos ir įsipareigojimai turi būti atliekami sąžiningai ir teise negali būti naudojamosi neteisėtu būdu arba su tikslu pakenkti kitam asmeniui. 32 straipsnyje nustatyta, kad juridinių asmenų vadovai privalo veikti pagal sąžiningumo principą bei paisyti bendrovės akcininkų teisėtų interesų, tarpusavio santykiuose. Apibendrinant šias nuostatas, galima daryti išvadą, kad jose apibrėžiama kaip turi elgtis bendrovių vadovai. Reikalaujama, kad elgtųsi sąžiningai ir akcininkų interesais.

Taip pat Estijoje nustatyta, kad vadovai privalo vadovautis pagrįstumo principu⁸⁸. Pagrįstumas turi būti vertinamas pagal tai, kaip panašioje situacijoje įprastai elgtųsi sąžiningi asmenys. Estijos prievolių įstatymo⁸⁹ 7 straipsnio 1 dalyje pagrįstumo principas nustatytas taip – atsižvelgiant į pareigą, pagrįstumas turi būti vertinamas pagal tai, koks

⁸⁵ Potamitis, S; Nounou E.; Rokas, A. *Group insolvency, consolidation of debt and directors duties and liabilities in Greece*. Practical Law Global Guide. [interaktyvus] 2015 [žiūrėta 2016 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247996022121&ssbinary=true>>.

⁸⁶ Gerner-Beuerle, C.; Paech P.; Schuster E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 109.

⁸⁷ Estonian General Part of the Civil Code Act, RT I, 3. [interaktyvus] 2014 m. kovo 13 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://s3.amazonaws.com/landesa_production/resource/1191/Estonia_Civil-Code-Act_Amended-2014.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAICR3IC22CMP7DPA&Expires=1461253158&Signature=cFO%2BzA24XyqAIYwAgmsGghbdn9U%3D>.

⁸⁸ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 38.

⁸⁹ Estonian Law of Obligations Act. [interaktyvus] 2013 m. lapkričio 6 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>>.

sąžiningų asmenų elgesys ar veiksmas būtų paprastai laikomas pagrįstu panašioje situacijoje. To paties įstatymo 2 dalyje nurodyta, kad vertinant pagrįstumą turi būti atsižvelgiama į įsipareigojimo pobūdį, sandorio tikslą, papročius ir praktiką, bei kitas aplinkybes.

Taigi, vertinant Estijos įstatymuose nustatytus reikalavimus bendrovių vadovams, darytina išvada, kad šie reikalavimai labai panašūs į verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo kriterijus.

Pasak K. Madisson⁹⁰ Talino apygardos teismo 2007 m. rugpjūčio 30 d. byloje buvo pabrėžta, kad vadovo sprendimas sudaryti nuomos sutartį, kurioje nustatytas nuomos mokestis mažesnis nei patiriamos išlaidos negali būti laikomas pagrįstu elgesiu. Teismas nustatė, kad sutartis buvo sudaryta nepagrįstai, siekiant, kad negavus pelno vadovas taip siekė išvengti mokestinių prievolių. Taigi šioje byloje buvo nustatytas vienas iš pavyzdžių koks vadovo elgesys negali būti pripažintas pagrįstu.

Profesionaliuose leidiniuose ir teismų praktikoje, buvo bandoma įvesti nuostatą, kad vadovo veikla negali būti vertinama remiantis vien pasekmėmis, bei iš vadovų negali būti reikalaujama, kad bendrovė būtų valdoma taip, jog bet kokia kaina gautų pelną ar tik akcininkų, darbuotojų ir kreditorių interesais. Vietoj to, turėtų būti vertinama vadovo veiksmų „kokybė“, ir ar priimamo sprendimo tikslas buvo užtikrinti bendrovės tvarumą ir padidinti pelną.

Nors teismo sprendimo, kuriame būtų pateiktas aiškus paaiškinimas, koks vadovo elgesys būtų vertinamas kaip tinkamas nėra, tačiau Estijos Aukščiausiasis Teismas sprendime⁹¹ yra pažymėjęs, jog faktas, kad turtas buvo parduotas už mažesnę nei rinkos kainą automatiškai nereiškia, kad vadovas pažeidė savo pareigas. Ieškovas turi įrodyti, kad atsakovas parduodamas turtą pažeidė lojalumo pareigą ar reikalavimą veikti taip, kaip paprastai tikimasi iš vadovo tokioje situacijoje. Taip pat Estijos Aukščiausiasis Teismas sprendimuose⁹² yra nustatęs, kad vadovo pareiga veikti ekonomiškai tikslingai, reiškia, *inter alia*, kad vadovas priimdamas sprendimus turėtų būti atsargus, pakankamai informuotas ir neturėtų sukelti bendrovei nepagrįstos rizikos.

Taigi, nepaisant to, kad Estijos teisėje nėra aiškios verslo sprendimo vertinimo taisyklės formulotės, tiek minėtų Estijos įstatymų nuostatose, tiek teismų praktikoje pateikiami kriterijai, kaip turėtų elgtis bendrovės vadovas siekdamas išvengti asmeninės atsakomybės. Apibendrinant tai galėtų būti vertintina, kaip netiesioginis verslo sprendimo

⁹⁰ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 38-39.

⁹¹ Estonian Supreme Court decision, 2005, No 3-2-1-41-05, 2005-05-11, RT III 2005,17,181.

⁹² Estonian Supreme Court decision, 2003, No 3-2-1-41-03, 2003-04-30, RT III 2003,17,164; Estonian Supreme Court decision, 2003, No 3-2-1-45-03, 2003-05-06, RT III 2003,18,173.

vertinimo taisyklės, kaip atsakomybės standarto taikymas. Nes nurodyta, kad nepakanka vien žalos nustatymo fakto, siekiant nustatyti už žalą atsakingo asmens atsakomybę, turi būti nagrinėjama ar elgtasi sąžiningai ir akcininkų interesais bei pagrįstai.

Išnagrinėjus Vokietijoje, Čekijoje, Graikijoje ir Estijoje nustatytą reguliavimą, galima daryti išvadą, kad visose šiose valstybėse vadovams keliamas rūpestingumo pareigos reikalavimas. Iš esmės per šio reikalavimo prizmę vertinami ir vadovų priimti sprendimai, taikoma jų atsakomybės apsauga. Vokietijoje, Čekijoje ir Graikijoje verslo sprendimo vertinimo taisyklė yra įtvirtinta įstatymuose, kur nurodyta kaip turi elgtis vadovai siekdami išvengti asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus. Todėl, darytina išvada, kad šiose valstybėse riba, kada bus taikoma vadovų atsakomybė už priimtus sprendimus yra aiškesnė. Estijoje nėra *expressis verbis* įtvirtintas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas, bet vis dėl to teismai, vadovaudamiesi įstatymais, yra priėmę sprendimų, kuriuose buvo patvirtinta diskrecija vadovams priimti verslo sprendimus ir jų apsauga dėl rizikos būdingos ekonominėje veikloje.

1.5. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modeliai

Atsižvelgiant į tai, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas skirtingose valstybėse skiriasi, jos taikymas gali būti skirstomas į taikymo modelius. Šie modeliai priklauso nuo to, ar verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma netiesiogiai – žemas modelis (angl. *low model*), ar tiesiogiai – vidutinis modelis (angl. *medium model*), ar nustatyta įstatyme – aukštas modelis (angl. *high model*). Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modeliai vertinami pagal du aspektus. Pirma, taikomas modelis nurodo, kaip teisėje pripažįstama ir taikoma ši taisyklė, o antra, taikomas modelis parodo bendrovės vadovų psichologinį ryžtingumo lygį bendrovės valdyme⁹³.

Darbe analizuotas valstybes, pagal tai kaip jų teisėje taikoma verslo sprendimo vertinimo taisyklė taip pat galima suskirstyti pagal šios taisyklės taikymo modelius. Šis suskirstymas pateikiamas 1 lentelėje.

⁹³ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 147;

1 lentelė. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modeliai

Valstybė	Kur nustatytas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas	Kam tenka įrodinėjimo pareiga	Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo modelis
Australija	Bendrovių įstatymo 180 straipsnyje	Vadovui	Aukštas
Vokietija	Akcinių bendrovių įstatymo 93 straipsnio 1 dalyje	Vadovui	
Čekija	Akcinių bendrovių įstatyme	Ieškovui	
Graikija	Įstatymo Nr. 3604/2007 22 straipsnyje	Vadovui	
JAV	Teismų praktikoje	Ieškovui	Vidutinis
Jungtinė Karalystė	-	-	Žemas
Estija	-	-	

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis: C. Gerner-Beuerle, P. Paech, E. P. Schuster⁹⁴ L. A. C. Giraldo⁹⁵, L. Laštovičkova⁹⁶ duomenimis.

Kaip matome iš pateiktos lentelės valstybėse skiriasi verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas pagal jos nustatymą, įrodinėjimo pareigos priskyrimą. Paminėtina, kad valstybėse, kuriose nustatytas aukštas taisyklės taikymo modelis, išskyrus Čekiją, pareiga įrodinėti, kad nebuvo pažeista verslo sprendimo vertinimo taisyklės nustatyta prezumpcija tenka vadovui.

Dažnai pasigendama aiškaus, išsamaus šios taisyklės nustatymo, kad būtų galima ją teisingai pritaikyti ir įvertinti tikslias jos taikymo ribas. Dėl to skirtumai tarp valstybių, kuriose teismų praktikoje ar literatūroje nurodyta, kad vadovams priklauso verslo sprendimų priėmimo diskrecija ir jie nebus vertinami jei vadovas juos priims

⁹⁴ Gerner-Beuerle, C.; Paech, P.; Schuster, E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 108-114.

⁹⁵ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 149.

⁹⁶ Laštovičkova, L. *The Business Judgment Rule*. Legal and Tax Consultancy in Central and Eastern Europe. [interaktyvus] 2014 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.bnt.eu/en/legal-news/1783-the-business-judgment-rule>>.

įvykdydamas rūpestingumo pareigos reikalavimus bei kitos dalies valstybių, kuriose ji netaikoma yra nežymi⁹⁷.

Tokia situacija, kai taikoma taisyklė nėra aiškiai apibrėžta, gali būti vertintina, kaip suteikianti teismams plačius įgaliojimus taisyklės taikymui, kas yra svarbus įpareigojimas, atsakomybė, tačiau kartu ir galimybė formuoti prieštaringą teismų praktiką.

1.6. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikšmė

Vadovų elgesiui taikomas toks standartas – jis privalo manyti, kad jis elgiasi geriausiai bendrovės interesais ir tas tikėjimas turi būti objektyviai pagrįstas. Šis elgesio standarto taikymas nustatomas atliekant keletą skirtingų pareigų. Vadovai turi kontroliuoti bei prižiūrėti bendrovės veiklą vertindami žemesniojo lygio vadovų veiksmus bei jiems pateikiamą informaciją. Vadovai turi sekti jiems pateikiamą informaciją ir ją tikrinti. Vadovai turi priimti pagrįstus sprendimus klausimais, kuriuos nustato valdyba⁹⁸.

Vadovų priimami sprendimai yra nukreipti į bendrovės ateitį. Ateities garantuoti neįmanoma, todėl būtų neteisinga taikyti vadovams visišką asmeninę atsakomybę jei buvo priimtas sprendimas, sukėlęs neigiamas pasekmes. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė leidžia vadovui prisiimti apskaičiuotą verslo riziką (angl. *calculated business risk*) be baimės, kad teks prisiimti asmeninę atsakomybę. Taisyklė vykdo šį tikslą užkirsdama kelią teismams peržiūrėti rūpestingai, sąžiningai, geriausiai bendrovės interesais priimtus sprendimus. Norint apskūsti tokius sprendimus ieškovas turi įrodyti, kad sprendimas buvo priimtas pažeidžiant fiduciarines pareigas⁹⁹. Taigi, pabrėžiama, kad pagrindinė šios taisyklės taikymo priežastis, o taip pat ir nauda, yra vadovo asmeninės materialinės atsakomybės apsauga tuo pačiu ir psichologinis saugumas. Vadovas, elgdamasis rūpestingai, gali tikėtis, kad jam neteks atsakyti už priimtus sprendimus, kurių rezultatas sukėlė neigiamų padarinių bendrovei. Vadovaujantis verslo sprendimo vertinimo taisykle jis gali būti užtikrintas, ne tik dėl teisinės atsakomybės išvengimo, bet ir dėl savo reputacijos, asmeninių finansinių išteklių apsaugos.

⁹⁷ Gerner-Beuerle, C.; Paech, P.; Schuster, E. P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013. p. 117.

⁹⁸ Eisenberg, M. A. *The Divergence of Standards of Conduct and Standards of Review in Corporate Law*. *Fordham Law Review*. 1993, p. 440.

⁹⁹ Furlow, C. W. *Good Faith, Fiduciary Duties, and the Business Judgement Rule in Delaware*. *Utah Law Review*. 2009, p. 1083.

Kaip teigia L. A. C. Giraldo¹⁰⁰, verslo sprendimo vertinimo taisyklė reikalinga ir todėl, kad teismai nėra tinkamai pasirengę priimti verslo sprendimus. Versle reikalingi specialūs įgūdžiai, specifinė informacija konkreitiems sprendimams priimti ir teisėjai neturėdami šių įgūdžių negali prieštarauti jau priimtiems sprendimams¹⁰¹.

Netgi teismas pripažįsta šį argumentą, kaip vieną iš priežasčių, dėl kurios reikalingas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas. Byloje *Dodge* prieš *Ford Motor Co.*¹⁰², kurioje remtasi verslo sprendimo vertinimo taisykle vertinant Henrio Fordo planus išplėsti produkciją, kaip sprendimo pagrindimą, teismas pripažino, kad teisėjai nėra verslo ekspertai.

Šiai nuomonei pritaria ir S. Bainbridge¹⁰³, kuri pažymi, kad verslo sprendimai dažnai yra sudėtingi ir atliekami neapibrėžtomis aplinkybėmis. Teisėjai dažniausiai turi mažiau verslo patirties nei vadovai. Jie taip pat turi mažiau informacijos apie konkrečios bendrovės veiklos specifiką. Galiausiai, dauguma teisėjų retai susiduria su verslo sprendimo klausimais. A. Gurrea-Martinez¹⁰⁴ taip pat teigia, kad nepaisant to, kad teisėjai yra teisės ekspertai, jie ne visada yra ekonomikos, verslo ir finansų ekspertai.

Kitas argumentas, kodėl teismai netinkami verslo sprendimų peržiūrėjimui buvo nurodytas byloje *Brown* prieš *Allen*¹⁰⁵, kurioje nustatyta, kad teismų sprendimai nėra galutiniai todėl, kad teisingi, bet jie yra teisingi, tik todėl, kad yra galutiniai. Priešingu atveju, žinoma, sprendimų priėmimo procesas taptų nesibaigiančiu. Taigi galima vertinti, kad tiek teisės mokslininkai, tiek teismai sutartinai laikosi vieningos nuomonės, kad verslo sprendimų priėmimo prerogatyva yra priskiriama verslininkams, todėl teismas, kad ir koks kompetentingas būtų teisės srityje turi vengti kišimosi, t.y. vertinti, ar keisti versle priimtus sprendimus.

Pažymėtina, kad pasak S. Bainbridge¹⁰⁶, vis dėl to svarbiausias klausimas yra nustatyti, kada būtinas teismo įsikišimas, o kada teismas turėtų susilaikyti nuo verslo sprendimo vertinimo. Jei verslo sprendimo vertinimo taisyklė būtų traktuojama kaip atsakomybės standartas, o ne susilaikymo doktrina, teismų įsikišimas lengvai galėtų tapti

¹⁰⁰ Giraldo, L. A. C. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 2006, p. 121;

¹⁰¹ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 40.

¹⁰² *Dodge v. Ford Motor Co.* 1919, 170 N.W. 668 (Mich.).

¹⁰³ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 39.

¹⁰⁴ Gurrea-Martinez, A. *The Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its implementation in Non-US Jurisdictions*. Instituto Iberoamericano de Derecho y Finanzas (IIDF). Working Paper Series 2/2016. 2016. p. 14.

¹⁰⁵ *Brown v. Allen*, 1953, 344 U.S. 443, 540

¹⁰⁶ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine* UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 47.

norma, o ne išimtimi. Nesvarbu, kaip teismai taiko atsakomybės standartą, bando išmatuoti aplaidumo kiekį, geriausia būtų palikti sprendimą nevertintą, o visų teisingiausia būtų vertinti ne sprendimo „kokybę“ (angl. *quality*), o jo priėmimo procesą (angl. *decisionmaking*). P. Čerka¹⁰⁷ teigdamas, kad, teisminis verslo sprendimų peržiūrėjimas turėtų būti labiau orientuotas į tokio sprendimo priėmimo proceso, o ne jo turinio tikrinimą, išsako panašų požiūrį. Iš esmės išdėstytoms nuomonėms pritariu ir aš. Jeigu būtų vertinamas tik sprendimas, tai būtų labiau koncentruota į pasiekto rezultato vertinimą, o rezultatas priklauso ir nuo vadovo nepriklausančių, susidariusių aplinkybių, kurias ne visada yra įmanoma numatyti. Tai dar praplėstų vadovo atsakomybės ribas. Taip pat, pažymėtina, kad priimdami sprendimus vadovai susiduria su laiko, finansinių išteklių ir kitais ribojimais, kurie neleidžia įvertinti visų galimų trukdžių siekiant sprendimu nustatyto tikslo. Todėl tikslinga būtų vertinti, kaip priimdamas sprendimą, atsižvelgiant į konkrečioje situacijoje susidariusias aplinkybes, elgėsi vadovas, t.y. elgėsi rūpestingai, ar ne.

Kitas argumentas, S. Bainbridge¹⁰⁸ teigimu, kuris pagrindžia, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė reikalinga, yra rizikos prisiėmimo skatinimas. Yra būtina taikyti taisyklę, siekiant apsaugoti vadovą nuo baimės priimti rizikingus verslo sprendimus, kad išvengtų inovacijų stabdymo. Pažymėtina, kad nepaisant to, kad verslo grąža yra proporcinga rizikai, rizika turi būti didinama tik iki optimalaus laipsnio. V. Stasytytės ir L. Aleksienės¹⁰⁹ nuomone, atsakomybės baimė, yra priežastis dėl kurios siekiama išvengti rizikos, o neretai rizikos vengimas stabdo įmonės plėtrą ir nėra išnaudojamos galimybės.

Tokiai nuomonei pritaria ir A. Greenhow¹¹⁰, kuri teigia, kad iš vadovų tikimasi, jog dėl jų verslumo sugebėjimų bus padidinama akcininkų investicijų grąža. Tačiau jei dėl kilsiančios atsakomybės už sprendimą nedidinantį pelno jie bijos prisiimti komercinę riziką, akcininkų grąža būtų sumažinta ir vadovai būtų atleisti iš savo pozicijų. Mano nuomone, svarbu pažymėti, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas gali būti reikšmingas dėl vadovų skatinimo prisiimti riziką, tačiau tuo pačiu ir dėl to, kad apriboja jos mastą, nustatant vadovui pareigą elgtis rūpestingai, t.y. reikalaujant įvertinti galimas

¹⁰⁷ Čerka, P. *Ar vakarų valstybių teisėje valdymo organams nustatyti rūpestingumo pareigos (duty of care) principai ir standartai taikytini Lietuvos bendrovių teisei?* International Journal of Baltic Law., Nr. 1, 2002, p. 69.

¹⁰⁸ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 29.

¹⁰⁹ Stasytytė, V.; Aleksienė, L. *Įmonės veiklos rizikos vertinimas ir valdymas mažose ir vidutinėse įmonėse*. Verslas: Teorija ir praktika. ISSN 1648-0627. 16(2): 140–148. 2015, p. 147.

¹¹⁰ Greenhow, A. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999, p. 34.

grėsmes – valdyti riziką. Tokiai nuomonei pritaria ir K. Madisson¹¹¹, kuri teigia, kad nors verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas skatina vadovus prisiimti verslo riziką, bet tuo pačiu neleidžia jiems veikti neapgalvotai arba netaupiai akcininkų ir darbuotojų sąskaita.

Tą patį patvirtino ir teismas byloje *Gagliardi prieš TriFoods Int'l, Inc.*¹¹², kurioje buvo nustatyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė saugo akcininkų, kaip investuotojų interesus, nuo neigiamų ekonominių pasekmių, kurios galėtų atsirasti vadovams vengiant priimti rizikingus sprendimus arba verslo sprendimų priėmimo diskreciją perkėlus teismams.

Taigi, svarbi priežastis pagrindžianti verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikalingumą yra skatinimas vadovams nevengti prisiimti riziką, kas padidina bendrovės plėtros galimybes.

Vertinant tai, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė gali būti apibūdinama kaip atsakomybės standartas, galima daryti išvadą, jog asmuo, einantis vadovaujamas pareigas, žino, kad elgdamasis rūpestingai bus apsaugotas nuo atsakomybės už priimtus sprendimus, kas gali būti vertinama kaip padaršinimas eiti vadovaujamas pareigas. Šį teiginį patvirtina ir teismų praktikos suformuota nuomonė. Byloje *Air Line Pilots Ass'n, Int'l prieš UAL Corp.*¹¹³ buvo nustatyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė skatina kompetentingus asmenis tapti vadovais, dėl to, kad dėl šios taisyklės taikymo jie nebijo asmeninės atsakomybės. Byloje *Reget prieš Paige*¹¹⁴ taip pat nurodyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė prisideda prie kvalifikuotų asmenų skatinimo eiti vadovaujamas pareigas, užtikrinant, kad už sąžiningai priimtus sprendimus nebus taikoma asmeninė atsakomybė.

Taigi apibendrinant, pagrindiniai argumentai, kuriais teisės doktrinoje paaiškinama verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikšmė ir jos taikymo nauda galėtų būti įvardijami taip:

- 1) apriboja teismų kišimąsi, dėl teismų netinkamumo verslo sprendimų peržiūrėjimui ar pervertinimui;
- 2) padaršina vadovus rizikuoti, kas skatina verslo inovacijų aktyvumą¹¹⁵;
- 3) skatina eiti vadovo pareigas¹¹⁶.

¹¹¹ Madisson, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012. p. 35.

¹¹² *Gagliardi v. TriFoods Int'l, Inc.*, 1996, 683 A.2d 1049, 1052 (Del. Ch.).

¹¹³ *Air Line Pilots Ass'n, Int'l v. UAL Corp.*, 1989, 717 F. Supp. 575, 582 (N.D. Ill.).

¹¹⁴ *Reget v. Paige*, 2001, 626 N.W.2d 302, 310 (Wis. Ct. App.).

¹¹⁵ Bainbridge, S. M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA, School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003, p. 29.

Svarbu paminėti ir tai, kad tik tada, kai verslo sprendimo vertinimo taisyklė bus aiškiai apibrėžta ir nustatytos aplinkybės kaip ir kada ji taikoma, bus galima nustatyti tikslesnę jos reikšmę ir naudą.

¹¹⁶ Kerr, J. E. *Sustainability Meets Profitability: The Convenient Truth of How the Business Judgement Rule Protects a Board's Decision to Engage in Social Entrepreneurship*. *Cardozo Law Review*. 29(2): 623-668. 2007, p. 636.

2. VERSLO SPRENDIMO VERTINIMO TAISYKLĖ LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Kaip nurodyta LAT 2014 m. metiniame informaciniame pranešime¹¹⁷ viena dažnesnių kasacinio teismo nutartyse nagrinėjamų temų yra įmonių teisės klausimai. Viena iš plėtojama kasacinio teismo doktrinų yra vadovų ir dalyvių civilinės atsakomybės sritis. Daug teorinių ir praktinių diskusijų keliantis klausimas yra bendrovės vadovo civilinės atsakomybės taikymas. Pagrindinė problema yra nustatyti, kaip atskirti teisėtą vadovų prisiimamą verslo riziką, kuri yra būtina sėkmingai verslo plėtrai ir neturi sukelti civilinės atsakomybės, nuo rizikos, kuri daro žalą ne tik pačiai bendrovei, bet ir bendrovės kreditoriams ir kurios prisiėmimas teisine prasme netoleruotinas.

Šioje dalyje analizuodama LAT praktiką bandysiu nustatyti, kokios pozicijos laikosi teismas įvertindamas vadovo sprendimą kaip neteisėtą. Šią poziciją bandysiu atskleisti vertindama kaip LAT praktikoje plėtojama verslo sprendimo vertinimo taisyklė, kurios turinys atskleistas net keliose kasacinio teismo nutartyse.

2.1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Pirmoji byla, kai Lietuvos teismų praktikoje *expressis verbis* buvo pavartota verslo sprendimo vertinimo taisyklės sąvoka, buvo nagrinėta LAT Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. teisėjų kolegijos posėdyje. Šioje civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*¹¹⁸ teismas sprendė klausimą dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu.

Paminėtina, kad tyčinio bankroto sąvoka apibrėžta Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo¹¹⁹ (ginčui aktualioje redakcijoje) 2 straipsnio 12 dalyje, kurioje nustatyta, kad tyčinis bankrotas yra įmonės privedimas prie bankroto tyčia. Atsižvelgiant į tai, kad nuostatoje nenurodyti kriterijai, kuriais remiantis įmonės bankrotas gali būti pripažintas tyčiniu, šiuos kriterijus formavo teismų praktika. Teismas, remdamasis LAT nutartimi civilinėje byloje *Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. UAB „Baltic Building Fund“*¹²⁰ pažymėjo, kad tam, jog būtų galima pripažinti bankrotą tyčiniu, nebūtina nustatyti konkretaus veiksmo, sukėlusio įmonės bankrotą, tačiau turi būti

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Metinis informacinis pranešimas*. ISSN 1822-4032. 2014, p. 20.

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2008 m. gegužės 22 d. redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. UAB „Baltic Building Fund“*, Nr. 3K-3-448/2004.

vertinama aplinkybių visuma, o šios aplinkybės gali būti susijusios su vadovų priimtais sprendimais. Pagrindė teismų praktikoje buvo formuojama pozicija, kad norint nustatyti, ar prie bankroto buvo privesta tyčia reikia vertinti, ar bankrotą nulėmė verslo nesėkmė, ar tyčiniai vadovo veiksmai.

Teismų praktikoje¹²¹ apibrėžta, kad tokie kokie veiksmai kaip: vykdoma neteisinga investicijų politika, ydinga įmonės veikla ir plėtra (investicijos į nerealius ar pasenusius projektus, neperspektyvių įmonių akcijų supirkimas, nepaklausių prekių gamyba ir pan.), blogu vadovavimu įmonės komercinei, ūkinei ir finansinei veiklai, netinkamu darbo, technologinių procesų organizavimu, žinomai nenaudingų įmonei sandorių sudarymu, neatlikimas tų ekonominių veiksnių ir finansinių operacijų, kurias būtina atlikti konkrečioje situacijoje, vertinti kaip blogas valdymas. Taigi, šis nurodymas kaip neturėtų elgtis vadovas, siekdamas išvengti atsakomybės, dėl tyčinio bendrovės privedimo prie bankroto, gali būti apibrėžiamas kaip formuojamas elgesio standartas. Tai, mano nuomone, gali būti vertintina ir kaip viena iš priežasčių padėjusių pagrindą verslo sprendimo vertinimo taisyklės Lietuvoje taikymui, t.y. siekiant nustatyti, atsakomybės taikymą už šio standarto pažeidimą.

Byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*¹²² teismas iš esmės nagrinėdamas klausimą dėl tyčinio bankroto nustatymo nurodė, kad teismams sprendžiant kylančius ginčus tokio pobūdžio bylose taip pat yra svarbu lyginamuoju aspektu atkreipti dėmesį ir į užsienio šalių teisinėse sistemose ir teismų praktikoje taikomą verslo sprendimo taisyklę, pagal kurią, siekiant išvengti įmonių plėtros lėtėjimo, smukimo, vadovui suteikiama išplėsta verslo sprendimų apimtis (angl. *a widened scope of business judgement*), tai reiškia, kad teismai revizuoja vadovo sprendimus tik tais atvejais, jei esama akivaizdžių stropumo (rūpestingumo) ar lojalumo trūkumų.

Taigi, šioje dalyje teismas *expressis verbis* pavartojo verslo sprendimo vertinimo taisyklės sąvoką, bei nurodė, kad teismas gali vertinti vadovo sprendimus tik esant akivaizdiems stropumo, rūpestingumo ar lojalumo trūkumams. Vertinant teismo nurodytą verslo sprendimo vertinimo taisyklės formuluotę, darytina išvada, kad šioje byloje teismas taisyklę apibrėžė kaip vadovo apsaugos standartą nuo priimtų sprendimų vertinimo.

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mantrida“ v. L. V., E. M.*, Nr. 3K-3-293/2014.

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

LAT konstatavo¹²³, kad vertinant atsakingo už įmonės veiklą subjekto veiksmus svarbu nustatyti:

- 1) kiek jis buvo lojalus bendrovės interesams bei rūpestingas,
- 2) kiek jo sprendimai buvo sąžiningi ir kvalifikuoti,
- 3) ar buvo pasitelkiama kvalifikuotų specialistų pagalba.

Taigi teismas suformulavo kriterijus panašius JAV Delavero valstijos teismų suformuotiems verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo kriterijams, nes taip pat reikalaujama veikti sąžiningai, rūpestingai bei bendrovės interesais. Reikalavimas pasitelkti kvalifikuotų specialistų pagalbą vertintinas kaip sukonkretintas labiau dėl bankrutavusios įmonės, šios nutarties vienos iš šalių, veiklos specifikos (buvo vertinama ar statybų procese dalyvavo profesionalus statybos proceso valdytojas ir techninis prižiūrėtojas, kad būtų gaunama teisinga informacija apie statomus objektus) ir iš esmės galėtų būti apibrėžiamas kaip reikalavimas priimti informuotus sprendimus, kas reikštų tokį patį reikalavimą kaip ir nustatytą JAV Delavero valstijos teismų teisėje.

LAT Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartyje civilinėje byloje *BUAB „Sanvalda“ v. V. V., P. Č.*¹²⁴ bei nutartyje civilinėje byloje *UAB „Mantrida“ v. L. V., E. M.*¹²⁵ taip pat sprendžiant klausimą dėl vadovo kaltės ir tyčinio bankroto nustatymo, kaip ir byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*¹²⁶, buvo remtasi reikalavimu, kad reikia įvertinti atsakingo už įmonės veiklą subjekto veiksmus. Nustatyta, kad teismas turi nustatyti lojalumo, rūpestingumo, sąžiningumo pareigų vykdymą bei ar buvo priimami informuoti sprendimai (pasitelkiama kvalifikuotų specialistų pagalba), kas apibrėžiama kaip verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikalavimai. Toks vieningos teismo pozicijos formavimas įtvirtinant taisyklės taikymą teismų praktikoje, mano nuomone, vertintinas teigiamai, nes suteikia aiškumo verslo dalyviams dėl jų asmeninės atsakomybės apsaugos. Pažymėtina, kad minėtose bylose verslo sprendimo vertinimo taisyklė formuluojama labiau kaip atsakomybės standartas: nustatoma, kaip vadovas turi elgtis siekdamas, kad teismas jo elgesį įvertintų teigiamai, t.y. nenustatytų jo atsakomybės dėl bendrovės bankroto.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Sanvalda“ v. V. V., P. Č.*, Nr. 3K-3-252/2014.

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mantrida“ v. L. V., E. M.*, Nr. 3K-3-293/2014.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

Kitoje LAT Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartyje civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*¹²⁷ kurioje buvo apibrėžta verslo sprendimo vertinimo taisyklė, buvo sprendžiamas klausimas dėl bendrovės vadovo civilinės atsakomybės taikymo. Šioje byloje LAT nurodė, kad bet kuriuo atveju bendrovės valdymo organų (vienasmenio ir kolegialaus) nariai turi elgtis rūpestingai ir sąžiningai bendrovės atžvilgiu, o tai, be kita ko, reikalauja, kad prieš priimdami sprendimą valdymo organo nariai būtų pakankamai susipažinę su visa reikiama informacija. Konkrečiu atveju esant šioms prielaidoms ir nesant interesų konflikto, laikytina, kad bendrovės vadovai turi elgesio laisvę apsispręsti, kokią konkrečiai verslo sprendimą priimti ir kokią protingą ūkinę – komercinę riziką prisiimti. Taigi teismas apibrėžė vadovo elgesio standartą ir pažymėjo, kad vadovams priklauso išimtinė verslo sprendimų priėmimo diskrecija.

Taip pat nustatyta, kad LAT įvertino, kad netgi vadovui elgiantis pagal nustatytą elgesio standartą, jis susiduria su rizika, kad priimami sprendimai gali būti ne tik naudingi, bet ir nuostolingi. Todėl byloje¹²⁸ teismas pažymėjo, kad siekiant apsaugoti įmonės valdymo organų narius nuo žalos atlyginimo ieškinių, taikoma verslo sprendimų vertinimo taisyklė, pagal kurią preziumuojamas šių asmenų veikimas *bona fide* geriausiaisiais bendrovės, kuriai jie vadovauja, interesais. Ši prezumpcija skirta apsaugoti bendrovės vadovus nuo asmeninės atsakomybės už sąžiningai priimtus verslo sprendimus, atitinkančius rūpestingumo pareigos standartus. Toliau LAT pateikė kriterijus, kuriuos reikia įrodyti žalos atlyginimo siekiančiam asmeniui:

- 1) įmonės valdymo organų narių fiduciarinių pareigų (lojalumo, sąžiningumo, protingumo ir kt.) pažeidimą,
- 2) akivaizdų protingos ūkinės – komercinės rizikos peržengimą,
- 3) aiškų aplaidumą arba jiems suteiktų įgaliojimų viršijimą.

Taigi šioje byloje teismas verslo sprendimo vertinimo taisyklę nustato, kaip prezumpciją skirtą apsaugoti valdymo organų narių asmeninę atsakomybę, jei verslo sprendimus jie priima pagal nustatytus kriterijus ir, kad asmuo siekiantis įrodyti, kad jam buvo padaryta žala dėl įmonės vadovo veiksmų, turi pateikti įrodymus paneigiančius šią prezumpciją. Pateikiamoje koncepcijoje, kaip ir JAV Delavero valstijos teismų suformuotos taisyklės, nustatytas, reikalavimas, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikalavimų pažeidimą turi įrodinėti ieškovas. Apskritai toks taisyklės, kaip prezumpcijos formulavimas, yra vertintinas kaip JAV Delavero valstijos teismų suformuotos taisyklės

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.

konceptijos taikymas. LAT apibrėžiama verslo sprendimo vertinimo taisyklė siejama su teismų susilaikymo nuo priimtų verslo sprendimų vertinimo doktrina. Siekiant tiksliau nustatyti LAT poziciją toliau panagrinėsiu ir kitas bylas, kuriose remtasi verslo sprendimo vertinimo taisykle.

LAT Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartyje civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*¹²⁹ buvo sprendžiama dėl įmonės vadovo veiksmų teisėtumo (neteisėtumo) kaip jo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlygų (kriterijų) aiškinimo, jų vertinimo ir taikymo.

Verslo sprendimo taisyklės taikymas šioje byloje grindžiamas tuo, kad dalyvavimas versle visada yra susijęs su rizika, o priimami sprendimai gali būti ne tik naudingi, bet ir nuostolingi, o jei įmonės valdymo organų nariai būtų asmeniškai atsakingi už kiekvieną nuostolius sukėlusį sprendimą, tai žlugdytų jų iniciatyvumą, versliškumą, ribotų veikimo laisvę greitų bei ryžtingų sprendimų reikalaujančiose situacijose, t. y. prieštarautų vadovavimo bendrovės tikslams plėtoti verslą. Pažymėtina, kad šioje nutartyje teismas aiškindamas taisyklės taikymo pagrindus, rėmėsi ir teisės doktrina pateikdamas tiesioginę nuorodą į G. Jakuntavičiūtės¹³⁰ straipsnį.

Minėtoje byloje verslo sprendimo vertinimo taisyklė taip pat apibrėžiama kaip prezumpcija bei nurodyti tie patys kriterijai, kuriuos turi įrodyti asmuo siekdamas žalos atlyginimo, kaip nustatyti byloje LAT Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartyje civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*¹³¹, bei nutartyje civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.*¹³², kurioje LAT apibrėždamas verslo sprendimo vertinimo taisyklės kriterijus, patikslino kaip vertintinas akivaizdžios protingos ūkinės – komercinės rizikos peržengimas. Byloje nurodyta, kad nustatant, ar protingai įvertinta rizika, sprendžiama pagal tai, ar prieš sudarant sandorį ar priimant sprendimą buvo tinkamai surinkta ir įvertinta informacija.

Taigi toks LAT verslo sprendimo vertinimo taisyklės plėtojimas teismų praktikoje vertintinas kaip vieningos pozicijos formavimas, kas padeda užtikrinti bendrovės vadovo atsakomybės siaurinimą.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

¹³⁰ Jakuntavičiūtė, G. *Neteisėtumas kaip vadovo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlyga*. Socialinių mokslų studijos, 2012, t. 4(4), p. 1552.

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.*, Nr. 3K-3-389/2014.

Teismas nutartyje¹³³ taip pat pažymėjo, kad bendrovės vadovo veiksmų teisėtumo (neteisėtumo) vertinimai teisme vadovaujantis verslo sprendimo vertinimo taisykle, turi būti grindžiami analize, ar priimdami verslo sprendimus bendrovės vadovai vykdė pareigą identifikuoti galimas rizikas pagal tikėtinos naudos ir galimos žalos bei jos atsiradimo tikimybės santykio įvertinimą. Šiame vertinime turi būti paisoma ir žalos išvengimo, sumažinimo ir amortizavimo kaštų. Taigi teismas nurodė, kad net ir nuostolių sukėlę sprendimai, negali būti vertinami išimtinai kaip vadovo neteisėtų veiksmų pasekmė. Teisme turi būti nagrinėjami ir vertinami vadovo veiksmai bei aplinkybės situacijoje, kuri buvo priimant sprendimus, o tiksliau, pats sprendimų priėmimo procesas.

Pažymėtina, jog teismas ir nutartyje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*¹³⁴ laikėsi pozicijos, kad nustatytų kriterijų pažeidimo įrodinėjimo našta tenka šaliai, kuri siekia žalos atlyginimo. Taip pat teismas nurodė išimtinus atvejus kai įrodinėjimo našta tenka bendrovės vadovui:

- 1) kai sprendimai priimami pažeidžiant įstatymus
- 2) kai sprendimai priimami pažeidžiant bendrovės įstatus.

Vertinant šioje nutartyje išsakytą poziciją, svarbu paminėti, kad ji svarbi ne tik dėl išsamios verslo sprendimo vertinimo taisyklės analizės, bet ir dėl to, kad vienas iš bendrovės vadovo skundo argumentų buvo prašymas atsižvelgti į verslo sprendimo vertinimo taisyklę, kas, mano nuomone, patvirtina šios taisyklės taikymo reikšmingumą verslo dalyviams bei jos teisinę galią.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 29 d. nutartyje civilinėje byloje *BUAB „Skandvita“ v. Š.Š.*¹³⁵ nustačius, kad paskolos iš įmonės lėšų suteikimo trečiajam asmeniui sandoris buvo sudarytas iš esmės vien vadovo interesais, siekiant asmeninės naudos sau, viršijant protingos ūkinės komercinės rizikos ribas, pažeidžiant fiduciarines įmonės vadovo pareigas buvo paneigta verslo sprendimo vertinimo taisyklės prezumpcija. Taigi teismo praktikoje buvo pritaikyta nutartyje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*¹³⁶ nurodyta verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo išimtis, kad nustačius, jog bendrovės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos arba nuostolių atsiradimą, jo kaltė preziumuojama, todėl ieškovas nebeprivalo įrodinėti, jog bendrovės vadovas kaltas.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Skandvita“ v. Š.Š.*, Nr. 3K-26-684/2016.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

Vertinant analizuotą LAT praktiką, galima nustatyti, kad teismas verslo sprendimo vertinimo taisyklę bylose, kuriose buvo sprendžiamas klausimas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu¹³⁷ apibrėžė labiau kaip atsakomybės standartą, o bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl įmonės vadovo veiksmų teisėtumo kaip jo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlygų¹³⁸ taiko kaip teismų susilaikymo doktriną.

2.2. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje kriterijai

Analizuojant verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymą Lietuvos teismų praktikoje svarbu nustatyti, kieno ir kokie priimti sprendimai vertintini pagal šios taisyklės nustatytus kriterijus. LAT Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „SRTP“ v. A. A., G. B., E. G.*¹³⁹ analizuojant verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymą svarbi dėl to, kad joje buvo priimtas sprendimas dėl prezumpcijos paneigimo. Teismas nustatė, kad vadovo neveiknumas, sprendimų nepriėmimas ir apskritai jokios veiklos nevykdymas, net jei tai ir atitinka akcininkų interesus, bet dėl to didėja bendrovės nuostoliai, pvz. dėl neatsiskaitymo su kreditoriais, neatitinka verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikalavimų.

Panaši nuostata buvo suformuota ir nutartyje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014¹⁴⁰, kurioje teismas nustatė, kad jei bendrovės vadovas, neatsižvelgiant į jo dalykinę reputaciją, pats neprisiėmė pareigos pasiekti konkretų komercinį, investicinį ar kitą ekonominį rezultatą, jo civilinė atsakomybė negali būti grindžiama vien tuo, kad jis nepasiekė konkretauro rezultato, pavyzdžiui, nespėjo laiku įgyvendinti statybos projekto. Juridinio asmens vadovui tenkanti pareiga juridinio asmens atžvilgiu veikti sąžiningai ir

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Sanvalda“ v. V. V., P. Č.*, Nr. 3K-3-252/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mantrida“ v. L. V., E. M.*, Nr. 3K-3-293/2014.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Skanvolvita“ v. Š.Š.*, Nr. 3K-26-684/2016.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „SRTP“ v. A. A., G. B., E. G.*, Nr. 3K-3-152-686/2015.

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.

protingai nustatyta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹⁴¹ (toliau – CK) 2.87 straipsnio 1 dalyje. Šis reikalavimas taikomas tiek sandorių sudarymo, tiek jų vykdymo metu. Vadovui, organizuojančiam kasdienę bendrovės veiklą vadovaujantis ABĮ 37 straipsnio 8 dalimi, tenka pareiga nuolat stebėti įmonės sutarčių naudingumą, o nustačius jų nenaudingumą – imtis teisėtų ir protingomis pastangomis prieinamų priemonių, kurios padėtų sumažinti patiriamus nuostolius. Tokios pareigos nevykdymas yra neteisėtas neveikimas, dėl kurio gali atsirasti žala vadovo vadovaujamai įmonei ir kuri, esant kitoms civilinės atsakomybės sąlygoms, gali būti priteisiama iš įmonės vadovo.

Išnagrinėjus šių bylų nuostatas darytina išvada, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma priėmus realius, apgalvotus bei tikslingus verslo valdymo sprendimus. Taisyklė nebus taikoma kai vadovas sąmoningai nevykdo savo pareigų.

LAT nutartyje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*¹⁴² pažymėjo, o nutartyje *BUAB „Skanvolvita“ v. Š.Š.*¹⁴³ tai ir praktiškai patvirtino, jog nustačius, kad bendrovės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, pažeidė įstatymus ar bendrovės įstatus, verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo prezumpcija nebetaikoma.

Taigi apibendrintai verslo sprendimo vertinimo taisyklė netaikoma ir ieškovui nebereikia įrodinėti, nustatytų kriterijų pažeidimo, nustačius vadovo vengimą priimti sprendimus, arba, kai buvo priimti sprendimai pažeidžiant teisę. Tokios praktikos laikosi ir JAV Delavero valstijos teismai.

Siekiant išaiškinti kokie asmenys gali tikėtis apsaugos, nustatomos verslo sprendimo vertinimo taisykle, dėl savo priimtų sprendimų bendrovės veikloje, svarbi LAT Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.*¹⁴⁴. Šioje nutartyje sprendžiant klausimą dėl dalyvių, kurie nėra paskirti bendrovės vadovais veiksmų, vertinimo, teismas pažymėjo, kad juridinio asmens valdymo organo nariai turi fiduciarines pareigas juridiniam asmeniui, o juridinio asmens dalyvio interesai ne visada privalo sutapti su paties juridinio asmens interesais, todėl juridinio asmens dalyvio veiksmų vertinimui

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Skanvolvita“ v. Š.Š.*, Nr. 3K-26-684/2016.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.*, Nr. 3K-3-389/2014.

netaikomos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹⁴⁵ (toliau – CK) 2.87 straipsnio nuostatos, t. y. dalyvis neturi fiduciarinių pareigų bendrovei¹⁴⁶.

Nutartyje UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.¹⁴⁷ nustatant, ar dalyvių, kurie nėra paskirti bendrovės vadovais, veiksmai vertintini pagal verslo sprendimo vertinimo taisyklės nustatytus kriterijais, buvo nustatyta, kad veiksmai turi būti vertinami ne vien formaliai, bet spręstina, ar akcininkas faktiškai neatliko bendrovės valdymo organui priskirtų funkcijų (pavyzdžiui, darė verslo sprendimus, atstovavo bendrovei santykiuose su trečiaisiais asmenimis, faktiškai turėjo valdingus įgalinimus įmonėje). Akcininkui, kuris yra kartu ir bendrovės vadovas (arba *de facto* vadovas) ir atliko neteisėtus veiksmus, priskirtus vadovo kompetencijai, atsakomybė taikytina pagal CK¹⁴⁸ 2.87 straipsnio 7 dalį.

Taigi šioje nutartyje teismas suformulavo aiškią nuostatą, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma tik valdymo organų narių priimtų sprendimų vertinimui, sąvoką „bendrovės valdymo organo narys“ aiškinant plečiamai. Kaip valdymo organo narys vertintinas asmuo, kuris, nors oficialiai ir neina tokių pareigų, bet faktiškai valdo bendrovę ir jo veiksmai dėl to siejami su fiduciarinių pareigų turėjimu juridiniam asmeniui. Lyginant šią nuostatą su suformuota JAV Delavero valstijos teismų praktikoje, iš esmės jas galima vertinti kaip tokias pačias: keliamas reikalavimas, kad asmenys faktiškai turi priimti sprendimus, kurie paprastai priskiriami vadovo funkcijoms, bei siejama su fiduciarinių pareigų turėjimu juridiniam asmeniui.

2.3. Verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje reikšmė

Mano nuomone didžiausia verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje reikšmė yra tai, jog ieškovui atsirado pareiga papildomai įrodinėti, kad valdymo organų nariai priėmė sprendimą pažeisdami fiduciarines pareigas, aplaidžiai, akivaizdžiai peržengdami protingos ūkinės – komercinės rizikos ribas, bei viršydami suteiktus įgaliojimus, kas vertintina kaip bendrovės vadovo atsakomybės didesnė apsauga. Ieškovui nepakanka nurodyti kilusios žalos faktą, jis turi pateikti įrodymus

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Alaja ir ko“ v. K. A., V. A., Nr. 3K-3-509/2008.

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J., Nr. 3K-3-389/2014.

¹⁴⁸ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

paneigiančius suformuota verslo sprendimo vertinimo taisyklės prezumpciją. Teismas įtvirtindamas verslo sprendimų vertinimo taisyklę teismų praktikoje taip pat nustatė jos taikymo priežastis bei pabrėžė šios taisyklės taikymo reikšmę, kurią panagrinėsiu vertindama LAT praktikoje išsakytą nuomonę.

Byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*¹⁴⁹ teismas nurodė verslo sprendimo vertinimo taisyklės aktualumą, kurią pagrindė praplėstomis įmonės vadovo atsakomybės taikymo ribomis. 2013 m. balandžio 18 d. įstatymu Nr. XII-237 įstatymų leidėjas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo¹⁵⁰ 20 straipsnio 7 dalyje įtvirtino galimybę taikyti bankrutavusios įmonės vadovo atsakomybę įmonės kreditoriams tuo atveju, kai bankrotas buvo pripažintas tyčiniu. Nurodytoje teisės normoje nustatyta, kad, likvidavus įmonę dėl bankroto, kuris buvo pripažintas tyčiniu, žalą dėl įmonės neįvykdytos kreditoriui (kreditoriams) prievolės, kurios dydis negali viršyti dėl asmens tyčinės veikos susidariusių ir bankroto proceso metu nepatenkintų reikalavimų sumos, turi atlyginti asmuo, dėl kurio veikimo ar neveikimo kilo tyčinis bankrotas, jeigu prievolė neįvykdyta dėl šio asmens veikimo ar neveikimo ir šis kreditorius Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka pareiškė ieškinį teismui dėl žalos atlyginimo.

Be to, pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹⁵¹ 209 straipsnio pagrindu įmonės vadovas gali būti traukiamas ir baudžiamojon atsakomybėn tuo atveju, kai nustatoma, kad jis sąmoningai blogai valdydamas įmonę nulėmė jos bankrotą ir dėl to padarė didelės turtinės žalos kreditoriams (baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų).

Nurodytų argumentų kontekste teisėjų kolegija konstatavo¹⁵², kad, sprendžiant, ar įmonės bankrotas konkrečiu atveju buvo tyčinis, kai įmonės kreditoriaus, reiškiančio tokį reikalavimą byloje, teigimu, tyčinį bankrotą lėmė konkreti įmonės vadovo veikla, būtina kruopščiai įvertinti įmonės vadovo veiksmus, tikslus, įmonės bankroto priežastis. Tai yra svarbu tam, kad teismų praktikoje nebūtų pasiektas priešingas siekiamam rezultatas, t. y. siekiant apsaugoti įmonių kreditorių teises ir interesus, nebūtų slopinama bendrovių vadovų protinga rizika, kuri yra būtina verslui plėtoti.

Taigi šioje byloje teismas praplėstas įmonės vadovo atsakomybės taikymo ribas, nurodė kaip pagrindą, taikyti verslo sprendimo vertinimo taisyklę, siekiant apsaugoti

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13-1, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2013, Nr. 46-2244.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.

vadovus nuo asmeninės atsakomybės taikymo, kas vertintina kaip skatinimas vadovams neventgi prisiimti riziką, kas padidina bendrovės plėtros galimybes.

Panašius pagrindus teismas išdėstė ir 2014 m. sausio 9 d. nutartyje civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014¹⁵³. Šioje byloje LAT pažymėjo, kad dalyvavimas versle yra susijęs su rizika, jog priimami sprendimai gali būti ne tik naudingi, bet ir nuostolingi. Jei įmonės valdymo organų nariai būtų asmeniškai atsakingi už kiekvieną nuostolius sukėlusį sprendimą, tai žlugdytų jų iniciatyvumą, versliškumą, ribotų veikimo laisvę greitų bei ryžtingų sprendimų reikalaujančiose situacijose, skatintų šešėlinį vadovavimą bendrovėms.

Taigi iš esmės ir šioje byloje teismas nustatė, kad siekiant apsaugoti įmonės valdymo organų narius nuo žalos atlyginimo ieškinių, taikoma verslo sprendimų vertinimo taisyklė, pagal kurią preziumuojamas šių asmenų veikimas *bona fide* geriausiaisiais bendrovės, kuriai jie vadovauja, interesais.

LAT Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartyje civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*¹⁵⁴ taip pat nurodė pagrindus verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikalingumui. LAT pažymėjo, kad ūkinėje veikloje egzistuoja verslo ciklai, svyravimai, todėl versle negalima garantuoti nei nuolatinio ir stabilaus pelno, nei vien tik naudingų sandorių sudarymo, todėl jei įmonės valdymo organų nariai būtų asmeniškai atsakingi už kiekvieną nuostolius sukėlusį sprendimą, tai žlugdytų jų iniciatyvumą, versliškumą, ribotų veikimo laisvę greitų bei ryžtingų sprendimų reikalaujančiose situacijose, t. y. prieštarautų vadovavimo bendrovės tikslams plėtoti verslą.

Taigi apibendrinant, Lietuvos teismų praktikoje formuluojamos panašios aplinkybės, kuriomis grindžiamas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo reikalingumas. Pagrindė apibrėžiama, kad vadovui yra neįmanoma priimti idealius sprendimus, nes galimybė išsamiai įvertinti galimas priimamo sprendimo rizikas yra ribojama tiek finansiniais, tiek žmogiškaisiais ištekliais. Taip pat pažymėtina, kad nustatyti absoliučiai visas galimas rizikas yra netgi neįmanoma. Todėl turėtų būti vertinamas vadovo įdėtos pastangos valdant riziką.

Kaip verslo sprendimo vertinimo taisyklės naudą teismas nurodo, vadovų atsakomybės apsaugą, kurios pasekmes vardija iniciatyvumo, versliškumo, veikimo

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.

laisvės bei ryžtingų sprendimų priėmimo skatinimą, dėl ko tikimasi teigiamų rezultatų plėtojant verslą.

Taip pat pažymėtina, kad esminių kriterijų, kaip bus vertinamas sprendimų priėmimo procesas nustatymas, padidina teisinį aiškumą verslo dalyviams. Tai, mano nuomone, turi teigiamą reikšmę tiek vadovams – jie žino kriterijus kuriais remiantis jų sprendimai bus vertinami kaip teisingi, tiek bendrovės interesus atstovaujantiems asmenims – jie gali pagrįsčiau tikėtis, kad iš vadovų reikalaujant valdyti riziką, bus išvengta aplaidžių, didelę žalą atnešančių sprendimų.

IŠVADOS

1. Verslo sprendimo vertinimo taisyklė suformuluota XIX a. JAV teismų praktikoje, kaip priemonė, leidžianti teismams atmesti reikalavimą dėl žalos atlyginimo akcininkams už sąžiningai ir bendrovės interesais priimtus vadovo sprendimus, bei padedanti išvengti sprendimo pakeitimo iš esmės, pripažįstant verslo sprendimų priėmimą išimtinę verslo subjektų prerogatyvą.
2. Užsienio valstybių doktrinoje ir Lietuvos teismų praktikoje nustatyta, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklė taikoma esant sąmoningai priimtam tikslingam sprendimui verslo valdymo procese. Taisyklė nebus taikoma kai vadovas sąmoningai vengia vykdyti savo pareigas arba priima neteisėtus sprendimus.
3. Lietuvos teismų praktikoje kaip ir JAV Delavero valstijos, Australijos doktrinoje ir nustatant, kokias pareigas einančių asmenų priimtų sprendimų vertinimui taikoma verslo sprendimo vertinimo taisyklė, remiamasi ne formaliu, užimamų pareigų vertinimu, bet turimais asmens įgalinimais verslo valdymo procese bei siejama su fiduciarinių pareigų turėjimu bendrovei.
4. Išanalizavus verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymą JAV, Jungtinėje Karalystėje ir Australijoje, nustatyta, kad jos taikymas ir įtvirtinimas skiriasi. JAV teismų precedentų teisėje suformuotos verslo sprendimo vertinimo taisyklė koncepcija aiškintina kaip prezumpcija, kad bendrovės valdymo organo nariai priima sprendimus vadovaudamiesi nustatytais reikalavimais, ir net jei priimtas sprendimas yra žalingas bendrovei, įrodinėjimo pareiga tenka šaliai, kuri turi pateikti įrodymus paneigiančius prezumpciją; Australijos įstatyme įtvirtinta taisyklė vertintina kaip atsakomybės apsaugos standartas, įrodinėjimo pareiga tenka vadovui priėmusiam ginčijamą sprendimą ir siekiančiam, kad būtų pritaikytas šis apsaugos standartas; Jungtinėje Karalystėje taisyklė taikoma netiesiogiai – vadovams nustatyti reikalavimai elgtis sąžiningai ir protingai, tačiau teismams paliekama prerogatyva įvertinti ar buvo pažeisti sąžiningumo ir protingumo principai.
5. Išnagrinėjus Vokietijoje, Čekijoje, Graikijoje ir Estijoje nustatytą reguliavimą, darytina išvada, kad visose šiose valstybėse vadovų taikoma jų atsakomybės apsauga bei jų priimti sprendimai vertinami nustatant fiduciarinių pareigų laikymąsi. Vokietijoje, Čekijoje ir Graikijoje verslo sprendimo vertinimo taisyklė yra įtvirtinta įstatymuose, todėl, darytina išvada, kad šiose valstybėse yra nustatyta aiškesnės verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo ribos. Estijoje nėra *expressis verbis* įtvirtintas verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas, tačiau teismai,

vadovaudamiesi įstatymais, patvirtina verslo sprendimų priėmimo diskrecija vadovams bei jų apsaugą dėl rizikos būdingos ekonominėje veikloje.

6. Pagrindiniai argumentai, kuriais teisės doktrinoje paaiškinama verslo sprendimo vertinimo taisyklės reikšmė ir jos taikymo nauda galėtų būti įvardijami kaip: 1) teismų netinkamumas verslo sprendimų peržiūrėjimui ar pervertinimui, 2) vadovų padrašinimas rizikuoti, kas skatina verslo inovacijų aktyvumą; 3) skatinimas eiti vadovo pareigas. Svarbu paminėti ir tai, kad tik tada, kai verslo sprendimo vertinimo taisyklė bus aiškiai apibrėžta ir nustatytos aplinkybės kaip ir kada ji bus taikoma, bus galima nustatyti jos reikšmę ir naudą.
7. Vertinant verslo sprendimo vertinimo taisyklę Lietuvos teismų praktikoje, galima nustatyti, kad formuojamos dvi koncepcijos: 1) bylose, kuriose buvo sprendžiamas klausimas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu taisyklė apibrėžiama labiau kaip atsakomybės standartas; 2) bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl įmonės vadovo veiksmų teisėtumo kaip jo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlygų, taiko verslo sprendimų vertinimo taisyklę apibrėžiamą kaip teismų susilaikymo doktriną.
8. Lietuvos teismų praktikoje formuojamos verslo sprendimo vertinimo taisyklės, kaip ir JAV Delavero valstijos precedentų teisėje suformuotos taisyklės, nustatyti kriterijai siekiant įvertinti, ar pažeistas rūpestingumo pareigos standartas yra: įmonės valdymo organų narių fiduciarinių pareigų (lojalumo, sąžiningumo, protingumo ir kt.) pažeidimas; akivaizdžios protingos ūkinės – komercinės rizikos peržengimas; nepakankamas informuotumas apie priimamo sprendimo turinį.
9. Iš esmės Lietuvos teismų praktikoje formuojama verslo sprendimo vertinimo taisyklės koncepcija panaši į JAV Delavero valstijos teismų praktikoje plėtojamos taisyklės koncepciją tiek jos, kaip teismų susilaikymo doktrinos taikymu, tokiais pat pagrindais jos nuginčijimui bei įrodinėjimo pareigos nustatymu ieškovams.
10. Mano nuomone, didžiausia verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo Lietuvos teismų praktikoje reikšmė yra tai, jog ieškovui siekiančiam žalos atlyginimo iš vadovo, nebepakanka nurodyti kilusios žalos faktą, jis turi pateikti įrodymus paneigiančius suformuotą verslo sprendimo vertinimo taisyklės prezumpciją. Šis, kaip papildomo reikalavimo, įtvirtinimas padidina vadovo priimamų sprendimų laisvę, jo atsakomybės apsaugos ribas bei galimai sumažins ginčų teismuose kiekį.
11. Manau, kad verta pažymėti tai, kad verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymas Lietuvos teismų praktikoje remiantis išimtinai teisės doktrina, suteikia teismams plačias galimybes šios taisyklės taikymui, tačiau tuo pačiu ir neapibrėžtumą, kas gali

būti vertintina kaip teisinio aiškumo siekiant vadovautis šios taisyklės prezumpcija trūkumą. Todėl manyčiau, kad šios taisyklės įtvirtinimas įstatymuose turėtų teigiamą įtaką dėl jos taikymo aiškumo visiems rinkos dalyviams, o taip pat ir teismams.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės aktai:

1.1. Lietuvos teisės aktai:

1.1.1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.

1.1.2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

1.1.3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

1.1.1. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13-1, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2013, Nr. 46-2244.

1.1.4. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2008 m. gegužės 22 d. redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.

1.2. Užsienio valstybių teisės aktai:

1.2.1. Aktiengesetz. Art. 1 G v. I 2565. [interaktyvus] 2015 m. gruodžio 22 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/_93.html>.

1.2.2. Australian Corporations Act 2001. [interaktyvus] 2015 m. sausio 2 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2015C00003>>.

1.2.3. Companies Act. [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/1157?view=plain>>.

1.2.4. Estonian Law of Obligations Act. [interaktyvus] 2013 m. lapkričio 6 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>>.

1.2.5. Estonian General Part of the Civil Code Act, RT I, 3. [interaktyvus] 2014 m. kovo 13 d. [žiūrėta 2016 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://s3.amazonaws.com/landesa_production/resource/1191/Estonia_Civil_Code-Act_Amended-2014.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAICR3IC22CMP7DPA&Expires=1461253158&Signature=cFO%2BzA24XyqAIYwAgmsGghbdn9U%3D>.

2. Specialioji literatūra:

- 2.1. American Law Institute, Principles Of Corporate Governance: Analysis And Recommendations §4.01(C)(3) (1994).
- 2.2. BAINBRIDGE, Stephen M. *The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine*. UCLA School of Law, Law and Econ. Research Paper No. 03-18 CA 90095-1476. 2003.
- 2.3. BRANSON, Douglas M. *The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule*. 36 Val. U. L. Rev. 631, 2002.
- 2.4. Committee on Corporate Laws of the Section of Business Law American Bar Association. *Model business corporation act annotated: official text with official comments and statutory cross-references, revised through 2005*. ISBN 1-59031-576-6. 2005.
- 2.5. ČERKA, Paulius. *Ar vakarų valstybių teisėje valdymo organams nustatyti rūpestingumo pareigos (duty of care) principai ir standartai taikytini Lietuvos bendrovių teisei?* International Journal of Baltic Law., Nr. 1, 2002, p. 57 - 75.
- 2.6. DOOLEY, Michael P. *Rules, Standards, And The Model Business Corporation Act*. 74 Law and Contemporary Problems. 45-56. 2011.
- 2.7. EISENBERG, Melvin A. *The divergence of standards of Conduct and standards of review In corporate law*. Fordham Law Review. 62: 437, 1993.
- 2.8. FURLOW, Clark W. *Good Faith, Fiduciary Duties, and the Business Judgement Rule in Delaware*. 1062 Utah Law Review (No. 3), 2009.
- 2.9. GERNER-BEUERLE, Carsten; PAECH, Philipp; SCHUSTER, Edmund P. *Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG*. Department of Law, London School of Economics. 2013.
- 2.10. GIRALDO, Carlos A. L. *Factors Governing the Application of the Business Judgement Rule: an Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*. Universitas. Bogota (Colombia). 111: 115-166, 2006.
- 2.11. GOLDSCHMID, Harvey J. *The fiduciary duties of nonprofit directors and officers: paradoxes, problems, and proposed reforms*. 23 J . CORP. L. 631, 632, 1998.
- 2.12. GREENHOW, Annette. *The Statutory Business Judgement Rule: Putting The Wind Into Directors' Sales*. Bond Law Review: Vol. 11:Iss. 1, Article 4. 1999;
- 2.13. GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.

- 2.14. GURREA-MARTINEZ, Aurelio. *The Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US Jurisdictions*. Instituto Iberoamericano de Derecho y Finanzas (IIDF). Working Paper Series 2/2016. 2016.
- 2.15. HARTLEY, James. *Director Liability for Insolvent Trading: Why a Business Judgment Rule is Appropriate*. ANU College of Law Research Paper No. 12-21, 2011.
- 2.16. JAKUNTAVIČIŪTĖ, Gintarė. *Neteisėtumas kaip vadovo civilinės atsakomybės už rizikingais verslo sprendimais bendrovei padarytą žalą sąlyga*. Socialinių mokslų studijos, 2012, t. 4(4), p. 1549–1567.
- 2.17. JANELYN, Ng. P. *The business judgement rule: Checking the autocracy in the boardroom*. University of Santo Tomas Law Review (UST LR) 52: 149-194, 2007.
- 2.18. KERR, Janet E. *Sustainability Meets Profitability: The Convenient Truth of How the Business Judgement Rule Protects a Board's Decision to Engage in Social Entrepreneurship*. Cardozo Law Review. 29(2): 623-668. 2007.
- 2.19. LAŠTOVIČKOVA, Lola. *The Business Judgment Rule*. Legal and Tax Consultancy in Central and Eastern Europe. [interaktyvus] 2014 [žiūrėta 2016 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.bnt.eu/en/legal-news/1783-the-business-judgment-rule>>.
- 2.20. LEGG, Michael; JORDAN, Dean. *The Australian business judgment rule after ASIC v Rich: balancing director authority and accountability*. 34(2) Adelaide Law Review 179: 403-426, 2013.
- 2.21. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Metinis informacinis pranešimas*. ISSN 1822-4032. 2014.
- 2.22. MADISSON, Karin. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. RGSL Research papers No. 7, ISSN 1691-9254. 2012.
- 2.23. Model Business Corporation Act. [interaktyvus] 2011 [žiūrėta 2016 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://apps.americanbar.org/dch/committee.cfm?com=CL270000>>.
- 2.24. OLSON, John F.; BRIGGS, Aaron K. *The Model Business Corporation Act And Corporate Governance: an Enabling Statute Moves Toward Normative Standards*. 74 Law and Contemporary Problems. 31-43. 2011.

- 2.25. PASBAN, M. R., et al. *Section 727 and the Business Judgement Rule: A Comparative Analysis of Company Directors' Duties and Liabilities in English and United States Law*. University Journal of Transnational Law & Policy. 199.
- 2.26. PONTA, Adina; CATANA, Radu N. *The business judgement rule and its reception in European countries*. The Macrotheme Review 4(7): 125-144, 2015.
- 2.27. POTAMITIS, S.; NOUNOU, E.; ROKAS, A. *Group insolvency, consolidation of debt and directors duties and liabilities in Greece*. Practical Law Global Guide. [interaktyvus] 2015 [žiūrėta 2016 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247996022121&ssbinary=true>>.
- 2.28. STASYTYTĖ, Viktorija; ALEKSIENĖ, Loreta. *Įmonės veiklos rizikos vertinimas ir valdymas mažose ir vidutinėse įmonėse*. Verslas: Teorija ir praktika. ISSN 1648-0627. 16(2): 140–148. 2015.
- 2.29. VASILJEVIČ, Mirko. *Civil law and business judgement rule*. Annals FLB – Belgrade Law Review, Year LX, No.3.: 7-37, 2012.
- 2.30. WAGNER, Gerhard. *Officers' and Directors' Liability Under German Law – A Potemkin Village*. Theoretical Inquiries in Law 16.1: 69-106, 2015.
- 2.31. WARBURG, Yehuda A. *Rabbinic Authority– The Vision and the Reality*. Urin Publications, ISBN-13: 978-9655241440. 2013.
3. Teismų sprendimai:
- 3.1. Lietuvos teismų sprendimai:
- 3.1.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. UAB „Baltic Building Fund“*, Nr. 3K-3-448/2004.
- 3.1.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Alaja ir ko“ v. K. A., V. A.*, Nr. 3K-3-509/2008.
- 3.1.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Minera“ v. BUAB „Gratus“*, Nr. 3K-3-648/2013.
- 3.1.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Sanvalda“ v. V. V., P. Č.*, Nr. 3K-3-252/2014.

- 3.1.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. V. G.*, Nr. 3K-7-124/2014.
- 3.1.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mitnija“ v. UAB „Statybų kryptis“, V. G., A. J.*, Nr. 3K-3-389/2014.
- 3.1.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mantrida“ v. L. V., E. M.*, Nr. 3K-3-293/2014.
- 3.1.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Star1 Airlines“ v. M. L.*, Nr. 3K-3-244/2014.
- 3.1.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Skanvolvita“ v. Š. Š.*, Nr. 3K-3-220-916/2015.
- 3.1.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „SRTP“ v. A. A., G. B., E. G.*, Nr. 3K-3-152-686/2015.
- 3.1.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Skanvolvita“ v. Š.Š.*, Nr. 3K-26-684/2016.
- 3.2. Užsienio valstybių teismų sprendimai:
- 3.2.1. *Air Line Pilots Ass'n, Int'l v. UAL Corp.*, 1989, 717 F. Supp. 575, 582 (N.D. Ill.).
- 3.2.2. *Anders v. Falkenhausen*, 2012, NZG, 644, 649.
- 3.2.3. *Aronson v. Lewis*, 1984, 473 A.2d 805 (Del.).
- 3.2.4. *ASIC v. Fortescue Metals Group Ltd*, 2011, 190 FCR 364, 197.
- 3.2.5. *ASIC v. Rich*, 2009, NSWSC 1229, 7277.
- 3.2.6. *Brown v. Allen*, 1953, 344 U.S. 443, 540.
- 3.2.7. *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 1993, 634 A.2d 345, 368-71 (Del.).
- 3.2.8. *Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v. Baxter*, 2007, CSOH 198.
- 3.2.9. *D. W. Krasner, G. J. Sheffield, M. Katz v. J. R. Moffett, et al*, 2003, 826 A.2d 277, 287 (Del.).
- 3.2.10. *Dodge v. Ford Motor Co.*, 1919, 170 N.W. 668 (Mich.).
- 3.2.11. *Emerald Partners v. R. P. Berlin, D. L. Florence, R. A. Sebastian, T. H. Strauss*, 2001, 787 A.2d 85, 91 (Del.).

- 3.2.12. Estonian Supreme Court decision, 2003, No 3-2-1-41-03, 2003-04-30, RT III 17,164.
- 3.2.13. Estonian Supreme Court decision, 2003, No 3-2-1-45-03, 2003-05-06, RT III 18,173.
- 3.2.14. Estonian Supreme Court decision, 2005, No 3-2-1-41-05, 2005-05-11, RT III,17,181.
- 3.2.15. *Gagliardi v. TriFoods Int'l, Inc.*, 1996, 683 A.2d 1049, 1052 (Del. Ch.).
- 3.2.16. *Gillespie Investments Ltd v. Gillespie*, 2010, CSOH 113.
- 3.2.17. *Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co.*, 1963, 188 A.2d 125, 130 (Del.).
- 3.2.18. *Hausmann v. Smith*, 2006 24 ACLC 688, 10.
- 3.2.19. *In re The Walt Disney Co. Derivative Litig.*, 2006, No. 411, 2005, C.A. No. 15452 (Del.).
- 3.2.20. *Jesserson Holding Pty Ltd v. Middle East Trading Consultants Pty Ltd*, 1994, 13 ACSR 455 at 460.
- 3.2.21. *Kinowelt* (2005). Bundesgerichtshof, 2006, 1 StR 571/04, NJW 453.
- 3.2.22. *Kirch Group Litigation Pool v. Deutsche Bank, Breuer*, 2013, Az. 5 U 2472/09 WM 795.
- 3.2.23. *M. E. McMullin v. W. F. Beran, et al*, 2000, 765 A.2d 910, No. 611,1999 (Del.).
- 3.2.24. *Paramount Commc'ns, Inc. v. QVC Network, Inc.*, 1994, 637 A.2d 34, 45 n.17 (Del.)
- 3.2.25. *Reget v. Paige*, 2001, 626 N.W.2d 302, 310 (Wis. Ct. App.).
- 3.2.26. *Resolution Trust Corp v. Acton*, 1994, 844 F Supp 300, 306 9 ND Tex
- 3.2.27. *Robotti & Co LLC v. M. Liddell, R. E. Brooks., D. L. Houston, M. Liddell and D. Noles and CD Holding, L.L.C.*, 2010, C.A. No. 3128-VCN, 31-32 (Del).
- 3.2.28. *Santander UK plc v. RA Legal Solicitors*, 2014, EWCA Civ 183.
- 3.2.29. *Smith v. Van Gorkom*, 1975,488 A.2d 858, 872 (Del.).
- 3.2.30. *Trenwick Am. Litig. Trust v. Ernst & Young, L.L.P.*, 2006, 906 A.2d 168, 205 (Del. Ch.).

SANTRAUKA

Šio magistro darbo tikslas, remiantis užsienio valstybių patirtimi, išanalizuoti ir palyginti pagrindines verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo koncepcijas, jų taikymo sąlygas ir šios taisyklės taikymą Lietuvos teismų praktikoje. Nustatytam tikslui pasiekti buvo pasitelkiama bendrosios teisės tradicijos valstybių: Jungtinių Amerikos Valstijų, Australijos ir Jungtinės Karalystės bei kontinentinės teisės tradicijos valstybių: Vokietijos, Čekijos, Graikijos ir Estijos praktika.

Pirmoje darbo dalyje pateikiama verslo sprendimo vertinimo taisyklės samprata, nustatyti šios taisyklės taikymo kriterijai, analizuota ir palyginta užsienio valstybių verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo praktika, modeliai bei apibrėžiama šios taisyklės taikymo reikšmė ir nauda.

Antroje darbo dalyje analizuota verslo sprendimo vertinimo taisyklė Lietuvos teismų praktikoje, siekiant nustatyti, kokios pozicijos laikosi teismas įvertindamas vadovo sprendimą kaip neteisėtą bei nustatyti Lietuvos teismų praktikoje taikomos verslo sprendimo vertinimo taisyklės taikymo kriterijus, formuojamą šios taisyklės koncepciją, bei palyginti su JAV Delavero valstijos teismų precedentų teisėje taikoma verslo sprendimo vertinimo taisykle.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados.

SUMMARY

The Rule of Business Decision Evaluation: Comparative Aspects and Lithuanian Court Jurisprudence

The aim of the master's work, based on the experience of foreign countries, is to analyze and compare the main application concepts of business judgment rule, their application conditions and the application of the rule in Lithuanian courts' practice. To achieve the determined aim there was used practice of common law jurisdiction countries, such as the United States, Australia and the United Kingdom and practice of civil law jurisdiction countries: Germany, Czech Republic, Greece and Estonia.

In the first part of the work there is presented conception of business judgment rule, set the application criteria of the rule, analyzed and compared application practice of business judgment rule of foreign countries, models and defined application's importance and significance of the rule.

In the second part of work there is analyzed business judgment rule in the practice of Lithuanian courts, trying to determine which position is complied with the court assessing the managers' decision as illegal and to define how application criteria of business judgment rule are used in the court practice of Lithuania, forming concept of the rule and compare it with the US Delaware business judgment rule applied in judicial precedents law.

Conclusions are presented in the end of the work.